

Εκπαίδευση,
επιχειρηματικότητα
και απασχόληση:

Ζητείται
προσέγγιση

Μία από τις προϋποθέσεις για να επανέλθει η ελληνική οικονομία σε βιώσιμους, θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, είναι η ευθυγράμμιση της επιχειρηματικής κοινότητας και του εκπαιδευτικού συστήματος με τις απαιτήσεις του νέου αναπτυξιακού μοντέλου της χώρας.

Μέχρι σήμερα, η ευθυγράμμιση αυτή παραμένει το μεγάλο ζητούμενο. Στη μεγάλη τους πλειοψηφία, οι ελληνικές επιχειρήσεις εξακολουθούν να εστιάζουν σε κλάδους που δεν παρέχουν βιώσιμες αναπτυξιακές προοπτικές, ενώ το εκπαιδευτικό μας σύστημα δεν εξασφαλίζει στους νέους τις δεξιότητες εκείνες που έχει ανάγκη η αγορά του σήμερα, ή, πολύ περισσότερο, του αύριο. Οι στρεβλώσεις αυτές λειτουργούν σαν τροχοπέδη για την ανάπτυξη και καθυστερούν την αποκλιμάκωση της ανεργίας.

Με βάση τις διαπιστώσεις αυτές, προχωρήσαμε στη σύνταξη αυτής της μελέτης, θέλοντας να φωτίσουμε τις διάφορες πτυχές του πολυσύνθετου αυτού προβλήματος και να αναζητήσουμε προτάσεις που θα συμβάλουν στην αντιμετώπισή του.

Πιστεύουμε ότι πρόκειται για μια σημαντική προσπάθεια, καθώς προσεγγίζει το ζήτημα από όλες τις πλευρές του, αντιπαραβάλλοντας τα στοιχεία για την εξέλιξη της απασχόλησης, με την εξέλιξη της κατανομής των φοιτητών ανά τομείς σπουδών στη διάρκεια των τελευταίων ετών και καταγράφοντας τους προβληματισμούς φοιτητών, αλλά και εκπροσώπων της επιχειρηματικής κοινότητας. Θέλοντας να αναδείξουμε και τις εξαιρέσεις που δείχνουν το δρόμο για την υπέρβαση αυτών των αγκυλώσεων, καταγράψαμε και μία σειρά από βέλτιστες πρακτικές που μας επιτρέπουν να παραμένουμε αισιόδοξοι.

Εκ μέρους των τριών οργανισμών που εκπροσωπούμε, θέλουμε να ευχαριστήσουμε τους εκπροσώπους της επιχειρηματικής κοινότητας που, επώνυμα ή ανώνυμα, μοιράστηκαν μαζί μας τους προβληματισμούς τους, αλλά και τους φοιτητές που μας μετέφεραν τις αγωνίες και τα οράματά τους.

Ελπίζουμε η μελέτη αυτή να αποτελέσει αφορμή για έναν ευρύτερο διάλογο και την κινητοποίηση της Πολιτείας, των πανεπιστημιακών και της επιχειρηματικής κοινότητας.

Παναγιώτης Ι. Κ. Παπάζογλου
Διευθύνων Σύμβουλος, ΕΥ Ελλάδος

Γεώργιος Δουκίδης
Καθηγητής, Επιστημονικός Υπεύθυνος ACEin
(Athens Center for Entrepreneurship & Innovation),
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

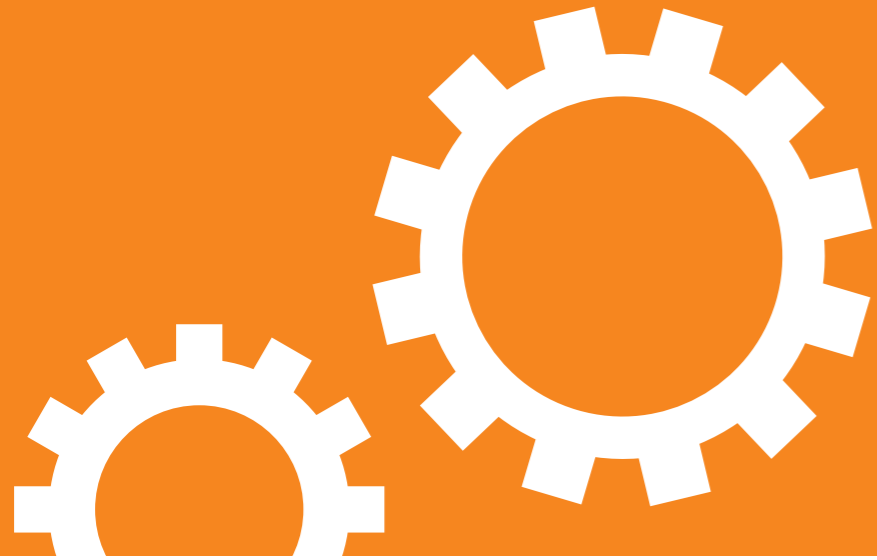
Χάρης Μακρυνιώτης
Διευθύνων Σύμβουλος, Endeavor Greece

Ιούνιος 2017

Περιεχόμενα

Σύνοψη	6
Εισαγωγή	8
Κεφάλαιο 1 <i>Ανάγκη για ένα νέο αναπτυξιακό μοντέλο</i>	10
Κεφάλαιο 2 <i>Οι τάσεις του επιχειρείν την περίοδο της κρίσης</i>	12
Κεφάλαιο 3 <i>Οι μεταβολές στην απασχόληση</i>	14
Κεφάλαιο 4 <i>Το εκπαιδευτικό σύστημα αντιμέτωπο με τα νέα δεδομένα</i>	18
Κεφάλαιο 5 <i>Η αναντιστοιχία των δεξιοτήτων με τις ανάγκες της αγοράς</i>	24
Κεφάλαιο 6 <i>Το πρόβλημα από τη σκοπιά των νέων</i>	28
Κεφάλαιο 7 <i>Οι ρίζες του προβλήματος</i>	30
Κεφάλαιο 8 <i>Προτάσεις</i>	34
Κεφάλαιο 9 <i>Βέλτιστες πρακτικές στη διασύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας</i>	40
Μεθοδολογία	46

Σύνοψη Μετά από οκτώ χρόνια ύφεσης, η ελληνική οικονομία και κοινωνία δεν έχουν ακόμη καταφέρει να επιτύχουν τον απαραίτητο μετασχηματισμό που θα επιτρέψει την επιστροφή σε ισχυρούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης και την ταχεία δημιουργία θέσεων εργασίας.

Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Ελλάδας, οι τομείς δραστηριοποίησης των ελληνικών επιχειρήσεων και ο προσανατολισμός του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας, εξακολουθούν να αποτελούν τρεις διαφορετικούς και ασύνδετους κόσμους. Το εκπαιδευτικό σύστημα παράγει αποφοίτους που σε μεγάλο βαθμό δε συνάδουν με τις ανάγκες της αγοράς, ενώ, ταυτόχρονα, οι ελληνικές επιχειρήσεις, ακόμη και οι νέες, εστιάζουν κατά βάση σε κλάδους χωρίς προοπτική, δεν προσφέρουν ποιοτική απασχόληση και παραβλέπουν τις διεθνείς τάσεις που αλλάζουν ταχύτατα τη δομή της αγοράς εργασίας.

Ενδεικτικά:

- ▶ 47% των αποφοίτων που «παράγουν» τα ελληνικά πανεπιστήμια αφορά στους κλάδους και σε αντικείμενα σχετικά με τις ανάγκες της εγχώριας και διεθνούς αγοράς, ενώ 86% των νέων ελληνικών επιχειρήσεων εξακολουθεί να μην εστιάζει σε παραγωγικούς και εξωστρεφείς τομείς¹

- ▶ Οι ίδιοι οι νέοι κατά 82% θεωρούν ότι το εκπαιδευτικό σύστημα δεν τους ενημερώνει και δεν τους προετοιμάζει κατάλληλα για την αγορά εργασίας, ενώ 76% των νέων δεν έχει συμμετάσχει ποτέ σε πρόγραμμα πρακτικής άσκησης²
- ▶ Παρά τα πρωτοφανή ποσοστά ανεργίας, 77% των εργοδοτών δηλώνει δυσκολία να βρει ανθρώπινο δυναμικό για να καλύψει συγκεκριμένες θέσεις απασχόλησης, ενώ, αντίστοιχα, 88% των νέων θεωρεί ότι οι επιχειρήσεις είναι αυτές που δεν προσφέρουν ποιοτική και καλά αμειβόμενη απασχόληση²

Ως αποτέλεσμα, η ελληνική οικονομία ως σύνολο αδυνατεί να αποκτήσει ισχυρά θεμέλια ανάπτυξης, η ανεργία παραμένει σε εξαιρετικά υψηλά επίπεδα, οι ελληνικές επιχειρήσεις οδηγούνται σε μαρασμό, και ένα μεγάλο ποσοστό των περισσότερο ικανών και καταρτισμένων Ελλήνων μεταναστεύει σε χώρες του εξωτερικού σε αναζήτηση ποιοτικής απασχόλησης.

Οι αιτίες αυτής της ανισορροπίας καλύπτουν προφανώς ένα ευρύ φάσμα θεσμών και δομών της χώρας: τη διαχρονική εσωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας, την έμφαση στην κατανάλωση, τα αντικίνητρα για τη δημιουργία και τη μεγέθυνση εξωστρεφών επιχειρήσεων, την απουσία σύνδεσης της εκπαίδευσης με τις ανάγκες της οικονομίας, αλλά και

την παραδοσιακή προτίμηση της ελληνικής οικογένειας προς συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς τομείς.

Παρότι σε μεγάλη κλίμακα οι στρεβλώσεις παραμένουν, αυξάνονται συνεχώς οι επιμέρους προσπάθειες στην ελληνική εκπαίδευση, οικονομία και κοινωνία προς μια περισσότερο υγιή και εξωστρεφή αντίληψη: εκπαιδευτικά ιδρύματα που αναπτύσσουν στενότερους δεσμούς με την υγιή επιχειρηματικότητα, αλλά και μεταξύ τους, επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε δυναμικούς κλάδους και με διάθεση να επενδύσουν σε ανθρώπινο δυναμικό και εκπαίδευση, νέοι με θετική διάθεση προς την επιχειρηματικότητα που επιδιώκουν ενεργά τη συνεχή κατάρτισή τους και την επαφή με τη διεθνή αγορά εργασίας.

Οι προσπάθειες αυτές που γεννήθηκαν και εξελίχθηκαν μέσα στις δύσκολες συνθήκες της τελευταίας οκταετίας αποτελούν οδηγό καλής πρακτικής και μπορούν να επεκταθούν στο ευρύτερο φάσμα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και του επιχειρείν.

Σε κάθε περίπτωση, η αναγέννηση της ελληνικής οικονομίας έχει ως προϋπόθεση την ευθυγράμμιση τριών διαφορετικών κόσμων (αναπτυξιακές προοπτικές, επιχειρηματικότητα, εκπαίδευση) που, δυστυχώς, έως και σήμερα παραμένουν σε μεγάλο βαθμό ασύνδετοι, αλλά και αναξιοποίητοι.

1. Endeavor Greece (2017), «Η Ελληνική Επιχειρηματικότητα σε Αριθμούς»

2. Endeavor Greece (2015), «Δημιουργώντας Θέσεις Εργασίας για τους Νέους»

47% των αποφοίτων που «παράγουν» τα ελληνικά πανεπιστήμια αφορά στους κλάδους και σε αντικείμενα σχετικά με τις ανάγκες της εγχώριας και διεθνούς αγοράς

82% των νέων θεωρεί ότι το εκπαιδευτικό σύστημα δεν τους ενημερώνει και δεν τους προετοιμάζει κατάλληλα για την αγορά εργασίας

77% των εργοδοτών δηλώνει δυσκολία να βρει ανθρώπινο δυναμικό για να καλύψει συγκεκριμένες θέσεις απασχόλησης

88% των νέων θεωρεί ότι οι επιχειρήσεις δεν προσφέρουν ποιοτική και καλά αμειβόμενη απασχόληση

Εισαγωγή

Είναι δυνατόν σε μία χώρα που βρίσκεται σε παρατεταμένη ύφεση και όπου η ανεργία κυμαίνεται τα τελευταία χρόνια σε επίπεδα που ξεπερνούν το 20%, να παρατηρείται έλλειψη του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού; Έχει προσαρμοστεί το εκπαιδευτικό μας σύστημα στις ανάγκες της σύγχρονης οικονομίας; Είναι λογικό οι νέοι να εξακολουθούν να κατευθύνονται σε αντικείμενα σπουδών για τα οποία η ζήτηση έχει σημαντικά μειωθεί; Στρέφονται οι ίδιες οι επιχειρήσεις στους κλάδους εκείνους που συνδέονται με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας και μπορούν να αποτελέσουν τα θεμέλια της ανάπτυξης και να δημιουργήσουν θέσεις εργασίας; Διαθέτουν οι επιχειρήσεις τους εσωτερικούς εκείνους μηχανισμούς που θα τους επιτρέψουν να αναβαθμίσουν το προσωπικό τους και να του προσφέρουν τις γνώσεις που δεν απέκτησε στο πανεπιστήμιο; Τι πρέπει να γίνει από πλευράς πολιτείας, πανεπιστημιακής κοινότητας και ιδιωτικής πρωτοβουλίας για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της αναντιστοιχίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας; Αυτά είναι μερικά από τα ερωτήματα στα οποία επιχειρεί να απαντήσει αυτή η έρευνα.

Στο πρώτο στάδιο της έρευνας, καταγράψαμε τα στοιχεία που αφορούν στις ενάρξεις και διαγραφές επιχειρήσεων στο διάστημα αυτό. Σε μεγάλο βαθμό, τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν ότι η ελληνική επιχειρηματικότητα δεν έχει ακόμη στραφεί στους κλάδους εκείνους που παρουσιάζουν πραγματικές ευκαιρίες ανάπτυξης και εξωστρέφειας, με πιθανή εξαίρεση τον τουρισμό. Μελετήσαμε, επίσης, την εξέλιξη της απασχόλησης στους βασικούς και επιμέρους κλάδους της ελληνικής οικονομίας κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης και καταγράψαμε τους κλάδους που υπέστησαν τις μεγαλύτερες απώλειες θέσεων εργασίας, εκείνους που ανθίστανται στην κρίση και εκείνους που, παρά τη γενική καθίζηση, εξακολουθούν να αναπτύσσονται.

Στη συνέχεια, αντιπαράθεσαμε τα στοιχεία αυτά με την κατανομή των φοιτητών στα ελληνικά πανεπιστήμια ανά τομέα σπουδών και την εξέλιξή της κατά την περίοδο της κρίσης, διαπιστώνοντας ότι οι διαθέσιμες θέσεις και οι επιλογές των νέων δεν έχουν σε μεγάλο βαθμό προσαρμοστεί στις νέες ανάγκες της αγοράς.

Έγιναν επιπλέον συζητήσεις με εκπροσώπους της επιχειρηματικής κοινότητας, οι οποίοι ανέφεραν ως βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν κατά την αναζήτηση του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού, την αναντιστοιχία μεταξύ επιλογών εκπαίδευσης και ζητούμενων δεξιοτήτων, το γνωστικό επίπεδο που δεν ανταποκρίνεται στα σημερινά δεδομένα και το έλλειμμα σε soft skills. Καταγράψαμε, επίσης, τις απόψεις φοιτητών, οι οποίοι ανέφεραν ότι τα κύρια προβλήματα αφορούν στην έλλειψη οργανωμένης πληροφόρησης, την αδιαφορία από τους ίδιους τους φοιτητές, τη μη ενεργό συμμετοχή των καθηγητών, τον ανεπαρκή σχολικό επαγγελματικό προσανατολισμό, την αδιαφορία από εταιρείες και εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Τα στοιχεία αυτά συνθέτουν μια εικόνα αποσύνδεσης μεταξύ των ευκαιριών ανάπτυξης της χώρας, του κόσμου των επιχειρήσεων και της εκπαίδευσης των νέων. Πρόκειται, στην ουσία, για τρεις παράλληλους κόσμους, τρεις κύκλους με ελάχιστα κοινά σημεία: η ελληνική επιχειρηματικότητα δε φαίνεται να στρέφεται στους κλάδους εκείνους που θα επιτρέψουν στη χώρα να πετύχει το μεγάλο αναπτυξιακό άλμα. Το ίδιο ισχύει και για το εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο αδυνατεί να παρακολουθήσει ακόμη και τα δειλά βήματα που κάνουν οι επιχειρήσεις προς τους κλάδους αιχμής.

Είναι σαφές ότι υπάρχει ανάγκη μιας εθνικής στρατηγικής για τη σύνδεση της εκπαίδευσης με την απασχόληση, καθώς και προσαρμογής των προγραμμάτων σπουδών στις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς. Οι επιχειρήσεις, από την πλευρά τους, θα πρέπει να συμβάλουν ενεργότερα στην επανακατάρτιση των εργαζομένων και να επικοινωνήσουν αποτελεσματικότερα τις πραγματικές ανάγκες της οικονομίας.

Η μελέτη καταγράφει και αναλύει ορισμένες βέλτιστες πρακτικές που αφορούν στη διασύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας σε μια σειρά από τομείς. Οι βέλτιστες αυτές πρακτικές μπορεί να υιοθετηθούν και από άλλους εταίρους (πανεπιστημιακά ιδρύματα, εταιρείες, κλαδικούς κοινωνικούς φορείς, Πολιτεία) και σε λίγα χρόνια να κάνουν τη διαφορά.

Τέλος, καταλήγουμε σε μια σειρά από προτάσεις αντιμετώπισης του προβλήματος, οι οποίες αφορούν στην Πολιτεία, τα πανεπιστημιακά ιδρύματα και την επιχειρηματική κοινότητα:

- ✓ Ριζική επανειδίκευση σε ειδικότητες με υψηλά ποσοστά ανεργίας
- ✓ Διαμόρφωση Εθνικής Στρατηγικής για τη σύνδεση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την απασχόληση
- ✓ Επανασχεδιασμός πανεπιστημιακών προγραμμάτων σπουδών, με έμφαση στην αγορά εργασίας
- ✓ Οργάνωση μεταπτυχιακών προγραμμάτων, με έμφαση σε νέες ή/και υβριδικές ειδικότητες
- ✓ Ενίσχυση των μαθημάτων επαγγελματικού προσανατολισμού στη μέση εκπαίδευση
- ✓ Παροχή κινήτρων επαναπατριsmού επιτυχημένων επαγγελματιών από το εξωτερικό
- ✓ Αναβάθμιση και καθιέρωση ως υποχρεωτικής της πρακτικής άσκησης για φοιτητές σε επιχειρήσεις και κοινωνικούς φορείς/οργανισμούς
- ✓ Καθιέρωση εθνικού προγράμματος Erasmus
- ✓ Οργάνωση πανεπιστημιακών καλοκαιρινών σχολείων για μαθητές Λυκείου
- ✓ Σχεδιασμός στοχευμένων προγραμμάτων επανειδίκευσης για εργαζομένους και στελέχη
- ✓ Λειτουργία στην Ελλάδα διεθνών κέντρων εκπαίδευσης σε τομείς στρατηγικής σημασίας (π.χ. τουρισμός, ναυτιλία, αγροτική παραγωγή)

Είναι δεδομένο ότι το ζήτημα της ανεργίας στην Ελλάδα δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί μακροπρόθεσμα, παρά μέσω της τόνωσης των επενδύσεων. Ωστόσο, η έκταση και οι επιπτώσεις του προβλήματος μπορούν να περιοριστούν σημαντικά μέσω της ευθυγράμμισης των γνώσεων και δεξιοτήτων των εργαζομένων με τις πραγματικές ανάγκες της αγοράς. Επιπλέον, ο εξορθολογισμός της αγοράς εργασίας θα συμβάλει από μόνος του στην ανάκαμψη της οικονομίας, εξασφαλίζοντας το ανθρώπινο δυναμικό που δυσκολεύονται να βρουν σήμερα οι επιχειρήσεις που θα πρωτοστατήσουν στην ανάπτυξη.

«Το μυαλό δεν είναι ένα δοχείο για γέμισμα, αλλά μια φωτιά για άναμμα».

Πλουτάρχου, «Περί τοῦ ἀκούειν»

Ανάγκη για ένα νέο αναπτυξιακό μοντέλο

Είναι, πλέον, κοινώς αποδεκτό ότι η επιστροφή της ελληνικής οικονομίας σε ισχυρούς και βιώσιμους ρυθμούς ανάπτυξης προϋποθέτει ένα αναπτυξιακό μοντέλο ριζικά διαφορετικό από εκείνο των προηγούμενων δεκαετιών.

Μέχρι το 2008, η εγχώρια κατανάλωση αποτέλεσε τον κυρίαρχο καθοριστικό παράγοντα του ελληνικού επιχειρείν. Ο συνεχώς αυξανόμενος τραπεζικός δανεισμός, αλλά και η πρωτόγνωρη αύξηση των εισοδημάτων των νοικοκυριών, κυρίως χάρη στον κρατικό δανεισμό και την εισροή ευρωπαϊκών κεφαλαίων, ενέτειναν τη στρόφη της ελληνικής οικονομίας σε ένα εσωστρεφές αναπτυξιακό μοντέλο, βασισμένο σχεδόν εξ ολοκλήρου στην κατανάλωση. Τομείς με προστιθέμενη αξία, όπως ο αγροτικός τομέας και η μεταποίηση, συρρικνώθηκαν. Το ισοζύγιο εξαγωγών-εισαγωγών επιδεινώθηκε δραματικά, ενώ γνώρισαν περαιτέρω άνθηση τομείς, όπως το λιανεμπόριο και οι κατασκευές.

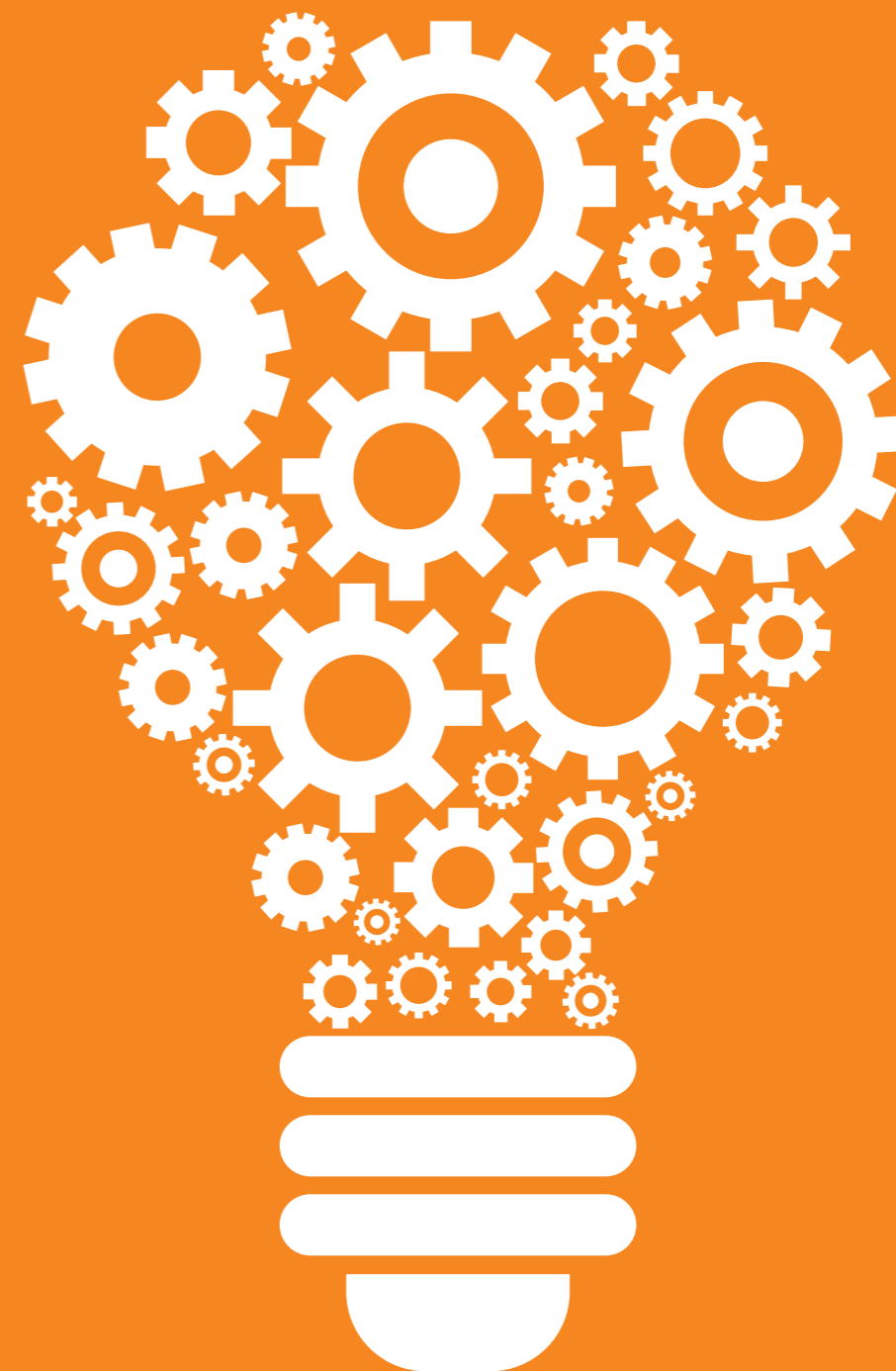
Όταν η πρόσβαση στον εξωτερικό δανεισμό διακόπηκε, η ελληνική οικονομία κατέρρευσε, οδηγώντας, μεταξύ άλλων, και στην εκτόξευση των ποσοστών ανεργίας, συνολικά και ακόμη περισσότερο στους νέους.

Είναι σαφές ότι, στο εξής, είναι απαραίτητη η μετάβαση σε ένα διαφορετικό μοντέλο ανάπτυξης και μια ριζικά διαφορετική δομή για την οικονομία της χώρας.

Σε αυτή τη νέα δομή, συγκεκριμένοι εξαγωγικοί κλάδοι, όπου η Ελλάδα διαθέτει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (π.χ. αγροτική παραγωγή, τρόφιμα, τουρισμός, μεταποίηση, τεχνολογία, ενέργεια, μεταφορές και logistics), θα πρέπει να αναπτυχθούν ταχύτατα, προκειμένου να αναπληρώσουν ένα μεγάλο μέρος δραστηριότητας, αλλά και θέσεων απασχόλησης, που μέχρι πρόσφατα ήταν μοιρασμένο σε άλλους κλάδους. Τομείς, όπως το εμπόριο και οι κατασκευές, ακόμη και στο θετικό σενάριο για την ελληνική οικονομία, δε θα μπορέσουν μεσοπρόθεσμα να επανακτήσουν την πλειοψηφία των θέσεων εργασίας που είχαν μέχρι το 2008. Ταυτόχρονα, μια σειρά κλάδων, όπως οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, αλλά και η ενέργεια, βιώνουν συνολικό μετασχηματισμό, με παραδοσιακούς «παίκτες» να συρρικνώνονται και νέους να αναδύονται.

Στη μετάβαση αυτή σε ένα εξωστρεφές και διεθνώς ανταγωνιστικό μοντέλο ανάπτυξης, θα είναι καθοριστικός ο ρόλος της τεχνολογίας (και ιδιαίτερα της ψηφιακής), κυρίως ως εργαλείου για το μετασχηματισμό κλάδων και τη βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων. Με τη σειρά της, η τεχνολογική αυτή στρόφη της ελληνικής οικονομίας αναγκαστικά θα πρέπει να βασιστεί στο εγχώριο ανθρώπινο κεφάλαιο, που αποτελεί και τον πιο πολύτιμο πόρο της χώρας.

Η συνεχής και ουσιαστική επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο της Ελλάδας, σε συνδυασμό με τον αναγκαίο επαναπροσανατολισμό του εγχώριου επιχειρείν, συνδέονται άμεσα με την ικανότητα της χώρας να ξεφύγει από το σημερινό τέλμα.

Οι τάσεις του επιχειρείν την περίοδο της κρίσης

Οκτώ χρόνια μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης, η ελληνική επιχειρηματικότητα δεν έχει ακόμη πραγματοποιήσει τη μεγάλη στροφή προς το νέο εξωστρεφές αναπτυξιακό μοντέλο.

Το 2009, ο τομέας των διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων και υπηρεσιών στην Ελλάδα είχε συρρικνωθεί στο 20,5% του ΑΕΠ από το 25% το 2000, που ήταν και πάλι το χαμηλότερο της τότε Ευρωζώνης των 15. Η εικόνα δεν έχει βελτιωθεί σήμερα, αφού, σύμφωνα με έρευνα της Endeavor¹, λιγότερες από δύο στις δέκα νέες εταιρείες που δημιουργούνται αφορούν στα διεθνώς εμπορεύσιμα αγαθά και υπηρεσίες.

Τα αναλυτικά στατιστικά στοιχεία για τις συστάσεις νέων επιχειρήσεων και τις διαγραφές από τα αρχεία του ΓΕΜΗ κατά τα τελευταία χρόνια (Πίνακας 1) έρχονται να συμπληρώσουν αυτήν την εικόνα. Η πρώτη αρνητική διαπίστωση είναι ότι ο αριθμός των συστάσεων νέων επιχειρήσεων το 2016 (23.384), μειώθηκε σε σχέση με το 2012 κατά 36%, ενώ υστερεί και έναντι των εταιρειών που διέκοψαν τη λειτουργία τους το 2016 (23.980). Εξετάζοντας τους επιμέρους κλάδους, βλέπουμε ότι ο μόνος πραγματικά εξωστρεφής κλάδος που ενισχύεται είναι ο τουρισμός, ο οποίος καταγράφει αύξηση των συστάσεων νέων επιχειρήσεων κατά 30,8% και ισχυρά θετικό ισοζύγιο το 2016. Επίσης, στα θετικά πρέπει να σημειώσουμε τη σημαντική ποσοστιαία αύξηση στις συστάσεις νέων επιχειρήσεων στο χώρο του ηλεκτρονικού εμπορίου, που αποτελεί μία από τις σημαντικές αγορές του μέλλοντος. Αντίθετα, η μεταποίηση, η παραγωγή τροφίμων, η ενέργεια και η έρευνα, παρουσιάζουν σημαντική μείωση μεταξύ 2012 και 2016 και έντονα αρνητικό ισοζύγιο το 2016.

Στον αντίποδα, στον κατ' εξοχήν εσωστρεφή κλάδο της εστίασης, παρατηρείται μεν μείωση στις συστάσεις επιχειρήσεων σε σχέση με το 2012, ωστόσο παραμένει η πρώτη επιλογή των νέων επιχειρηματιών, με θετικό ισοζύγιο συστάσεων/διαγραφών. Ακόμη και στον κλάδο των κατασκευών, η μείωση που καταγράφεται (25,3%) είναι μικρότερη από το μέσο όρο.

Ο μόνος πραγματικά εξωστρεφής κλάδος που ενισχύεται είναι ο

τουρισμός,
ο οποίος καταγράφει αύξηση των συστάσεων νέων επιχειρήσεων κατά **30,8%**

Το λιανικό εμπόριο μέσω διαδικτύου αποτελεί έναν κλάδο με μεγάλες προοπτικές, ιδίως για τους νέους, καθώς αποτυπώνει μια αύξηση συστάσεων κατά

31,8%

Πίνακας 1:
Συστάσεις και Διαγραφές Επιχειρήσεων

Κλάδος	Συστάσεις 2012	Συστάσεις 2016	Διαγραφές 2016	Καθαρή αύξηση 2016	Μεταβολή συστάσεων 2016/2012
Εστίαση	6.505	3.966	3.590	376	-39,0%
Λιανικό εμπόριο	6.296	3.200	4.155	-955	-49,2%
Υπηρεσίες προς καταναλωτές	2.403	1.856	1.793	63	-22,7%
Χονδρικό εμπόριο	2.495	1.480	1.661	-181	-40,7%
Τουρισμός	1.030	1.347	725	622	30,8%
Επαγγελματικές υπηρεσίες	1.469	1.076	1.090	-14	-26,7%
Λιανεμπόριο τροφίμων	2.120	1.065	1.327	-262	-49,8%
Κατασκευές	1.320	986	1.626	-640	-25,3%
Συμβουλευτικές & λογιστικές υπηρεσίες	1.148	966	839	127	-15,8%
Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες	1.128	927	634	293	-17,8%
Τεχνολογία της πληροφορίας & της επικοινωνίας	1.167	857	839	18	-26,6%
Μεταποίηση	1.192	850	1.274	-424	-28,7%
Εκπαίδευση	871	679	610	69	-22,0%
Χονδρεμπόριο τροφίμων	927	582	515	67	-37,2%
Logistics	636	491	385	106	-22,8%
Υγεία	383	418	183	235	9,1%
Μεταποίηση τροφίμων	599	369	345	24	-38,4%
Αντιπροσωπείες πωλήσεων	532	301	346	-45	-43,4%
Αγροτική παραγωγή	310	233	114	119	-24,8%
Real estate	215	198	196	2	-7,9%
Τυχερά παιχνίδια	348	178	123	55	-48,8%
Λιανικό εμπόριο μέσω διαδικτύου	107	141	60	81	31,8%
Ενέργεια	1.491	110	300	-190	-92,6%
Κοινωνικές υπηρεσίες	27	83	8	75	207,4%
Εκδόσεις	112	58	76	-18	-48,2%
Έρευνα	82	48	59	-11	-41,5%
Διαχείριση αποβλήτων	40	31	12	19	-22,5%
Εξόρυξη	14	15	4	11	7,1%
Λοιποί κλάδοι	1.545	873	1.091	-218	-43,5%
Γενικό σύνολο	36.510	23.384	23.980	-596	-36,0%

Σημείωση: Λόγω στρογγυλοποίησης των δεκαδικών, το άθροισμά τους μπορεί να διαφέρει.

1. Endeavor Greece (2017), «Η Ελληνική Επιχειρηματικότητα σε Αριθμούς»

Οι μεταβολές στην απασχόληση

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ.ΣΤΑΤ.), η ανεργία στη χώρα μας, έχοντας φτάσει το 2013 στο 27,5%, διαμορφώθηκε το 2016 στο 23,5%. Οι επίσημα καταγεγραμμένοι άνεργοι ήταν 1.130.934, αντιστοιχούσε, δηλαδή, ένας άνεργος για κάθε 3,25 εργαζόμενους.

Σύμφωνα με την ΕΛ.ΣΤΑΤ., ο αριθμός των απασχολούμενων στη χώρα μας μειώθηκε μεταξύ 3ου τριμήνου 2008 και 3ου τριμήνου 2016 κατά 19,5%. Συνολικά, χάθηκαν πάνω από 900.000 θέσεις εργασίας από τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Η παρατεταμένη ύφεση έπληξε ουσιαστικά όλους τους κλάδους της οικονομίας, ωστόσο ο αντίκτυπος ήταν πολύ πιο έντονος σε ορισμένους κλάδους (Πίνακας 2).

Ο κλάδος των κατασκευών, στον οποίο είχε σε μεγάλο βαθμό στηριχτεί η ανάπτυξη κατά την προηγούμενη δεκαετία, υπέστη το βαρύτερο πλήγμα, χάνοντας το 63,7% των θέσεων εργασίας. Σε απόλυτους αριθμούς, χάθηκαν περισσότερες από 255.000 δουλειές, που ισοδυναμεί με το 28% της συνολικής συρρίκνωσης της απασχόλησης. Η μεταποίηση ήταν ο δεύτερος σε απώλειες βασικός κλάδος της οικονομίας, έχοντας χάσει πάνω από μια στις τρεις θέσεις εργασίας, ή πάνω από 192.000 άτομα, ενώ το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, παρότι παραμένει ο μεγαλύτερος εργοδότης, συρρικνώθηκε κατά 20,8% ή πάνω από 175.000 θέσεις εργασίας. Σημαντικές ήταν οι απώλειες και στις χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες (-20,9%), τις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας (-19,8%),

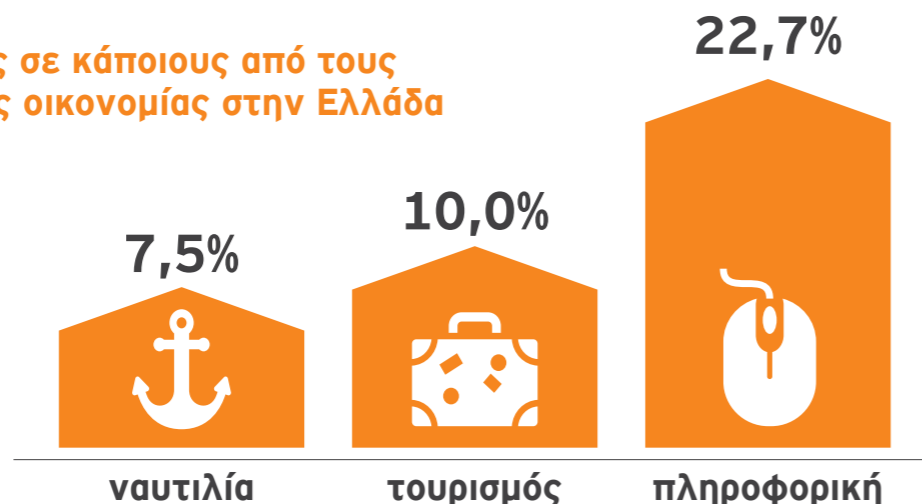
αλλά και την εκπαίδευση, όπου χάθηκαν περισσότερες από 42.000 θέσεις εργασίας. Σχετικά μικρότερη υποχώρηση παρουσίασε η εργασία στη γεωργία (-10,5%), που αντικατέστησε τη μεταποίηση ως η δεύτερη μεγαλύτερη πηγή απασχόλησης στη χώρα.

Πέντε συνολικά κλάδοι κατέγραψαν αύξηση της απασχόλησης, χωρίς βέβαια να μπορέσουν να αντισταθμίσουν την καθίζηση της υπόλοιπης οικονομίας.

Οι υπηρεσίες εστίασης και ο τουρισμός αύξησαν τις θέσεις εργασίας πάνω από 10% και αποτελούν σήμερα συνδυαστικά την τρίτη πηγή απασχόλησης.

Κατά 7,5% αυξήθηκε η απασχόληση στη ναυτιλία, ωστόσο, σε απόλυτο αριθμό, οι θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν είναι περιορισμένες. Η αύξηση κατά 22,5% της απασχόλησης σε διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες, αντανάκλα στην πραγματικότητα τη στροφή πολλών επιχειρήσεων προς το outsourcing και, πιθανότατα, συνιστά, στην ουσία, υποκατάσταση θέσεων εργασίας που χάθηκαν σε άλλους κλάδους. Το υψηλότερο ποσοστό αύξησης (22,7%) σημείωσε ο μικρότερος σε απόλυτα μεγέθη κλάδος της ελληνικής οικονομίας, η πληροφορική, δημιουργώντας περίπου 5.000 νέες θέσεις εργασίας.

Μεταβολές απασχόλησης σε κάποιους από τους πιο σημαντικούς κλάδους οικονομίας στην Ελλάδα

Πίνακας 2
Μεταβολές στην Απασχόληση ανά Κλάδο

Κλάδος	2008 Γ'	2016 Γ'	Διαφορά	Ρυθμός μεταβολής (%)
Χονδρικό & λιανικό εμπόριο	841.167	665.852	-175.315	-20,8%
Γεωργία, δασοκομία & αλιεία	510.528	456.647	-53.881	-10,6%
Μεταποίηση	548.166	355.774	-192.392	-35,1%
Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	376.921	331.359	-45.562	-12,1%
Εκπαίδευση	319.002	276.882	-42.120	-13,2%
Υπηρεσίες εστίασης	248.871	274.058	25.187	10,1%
Δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία & την κοινωνική μέριμνα	233.196	222.757	-10.439	-4,5%
Επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχνικές δραστηριότητες	240.718	202.307	-38.411	-15,9%
Μεταφορά & αποθήκευση	178.008	153.661	-24.347	-13,7%
Κατασκευές	400.859	145.448	-255.411	-63,7%
Τουρισμός	118.830	130.754	11.924	10,0%
Χρηματοπιστωτικές & ασφαλιστικές δραστηριότητες	119.824	94.738	-25.086	-20,9%
Διοικητικές & υποστηρικτικές δραστηριότητες	59.099	72.403	13.304	22,5%
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	97.099	67.992	-29.107	-30,0%
Ενημέρωση & επικοινωνία	57.920	56.797	-1.123	-1,9%
Υπηρεσίες κοινής ωφέλειας	65.404	52.463	-12.941	-19,8%
Τέχνες, διασκέδαση & ψυχαγωγία	61.189	50.870	-10.319	-16,9%
Ναυτιλία	36.249	38.977	2.728	7,5%
Κλάδος πληροφορικής	21.881	26.851	4.970	22,7%
Άλλοι κλάδοι	104.656	60.125	-44.531	-42,5%
Σύνολο	4.639.587	3.736.715	-902.872	-19,5%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Απασχολούμενοι 15 ετών και άνω κατά μονοψήφιας κατηγορίας οικονομικής δραστηριότητας, ομάδες ηλικιών και φύλο. Γ' τρίμηνο 2016: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJ001/2016-Q3>
Γ' τρίμηνο 2008: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJ001/2008-Q3>
Σημείωση: Στον πίνακα αυτό οι εργαζόμενοι κατατάσσονται με βάση το βασικό αντικείμενο στο οποίο δραστηριοποιείται η επιχείρηση στην οποία απασχολούνται.

Η ακτινογραφία αυτή δίνει μια αρκετά σαφή εικόνα της μεταβολής της απασχόλησης κατά τη διάρκεια της κρίσης. Ωστόσο, οι γενικές αυτές τάσεις που καταγράφονται σε επίπεδο κλάδων της οικονομίας υποκρύπτουν σημαντικές διαφοροποιήσεις σε επίπεδο υποκλάδων. Ακόμη και σε κλάδους όπου η απασχόληση υποχωρεί, ορισμένες επιμέρους δραστηριότητες αντέχουν, ή και ενισχύονται.

Έτσι, βλέπουμε ότι, ενώ η απασχόληση στην πρωτογενή παραγωγή συνολικά συρρικνώθηκε κατά 10% σε σχέση με το 2008, ο υποκλάδος της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας έχει καταφέρει να αυξήσει τους απασχολούμενους του κατά 19%.

Στη μεταποίηση, επίσης, καταγράφονται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ επιμέρους δραστηριοτήτων: ενώ η μέση μείωση της απασχόλησης διαμορφώθηκε στο 35%, σε υποκλάδους, όπως η κατασκευή επίπλων, η παραγωγή μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων και οι εκτυπώσεις, η μείωση ξεπέρασε το 60%. Αντίθετα, αύξηση παρουσιάστηκε στη βιομηχανία τροφίμων (8%), που είναι και ο μεγαλύτερος εργοδότης στη μεταποίηση, και στην παραγωγή φαρμακευτικών προϊόντων (23%), δημιουργώντας συνολικά 12.000 θέσεις εργασίας. Δεν είναι τυχαίο ότι αυτοί οι κλάδοι είναι από τους πιο εξωστρεφείς, με αύξηση των εξαγωγών τους τα τελευταία χρόνια.

Στον κλάδο του εμπορίου, η μείωση της απασχόλησης στο χονδρεμπόριο (-30,9%) ήταν ακριβώς διπλάσια από αυτή στο λιανεμπόριο (-15,5%), ενώ ακόμη μεγαλύτερη ήταν η μείωση στο χώρο εμπορίας και επισκευής οχημάτων (-34,1%) που περιλαμβάνεται στον ίδιο κλάδο. Παράλληλα, η απασχόληση στο λιανεμπόριο τροφίμων δε μειώθηκε, κυρίως λόγω της ανάπτυξης των οργανωμένων δικτύων από τις μεγάλες αλυσίδες. Στον κλάδο μεταφοράς και αποθήκευσης, παρά τη γενική υποχώρηση της απασχόλησης κατά -13,7%, στις αεροπορικές μεταφορές, οι θέσεις εργασίας αυξήθηκαν κατά 29,5%. Στο χρηματοπιστωτικό-ασφαλιστικό κλάδο, ενώ καταγράφηκε συνολική μείωση της απασχόλησης κατά -20,9%, στο χώρο των

ασφαλειών δημιουργήθηκαν 6.800 νέες θέσεις εργασίας (+48,4%), πράγμα που πιθανότατα συνδέεται με την αυξημένη ζήτηση για ασφαλιστικά προγράμματα υγείας.

Στο γράφημα που ακολουθεί εμφανίζονται οι δέκα υποκλάδοι που παρουσίασαν τη μεγαλύτερη αύξηση και τη μεγαλύτερη μείωση της απασχόλησης σε απόλυτους αριθμούς κατά την περίοδο 2008-2016.

Οι 10 υπο-κλάδοι με τη μεγαλύτερη αύξηση της απασχόλησης την περίοδο 2008-2016

1	Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης
2	Διοικητική-γραμματειακή & άλλη υποστήριξη σε επιχειρήσεις
3	Βιομηχανία τροφίμων
4	Καταλύματα
5	Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά & συνταξιοδοτικά ταμεία
6	Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικών χώρων
7	Εκδοτικές δραστηριότητες
8	Δραστηριότητες προγραμματισμού Η/Υ, παροχής συμβουλών & συναφή
9	Ταξιδιωτικά πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες
10	Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων

Οι 10 υπο-κλάδοι με τη μεγαλύτερη μείωση της απασχόλησης την περίοδο 2008-2016

1	Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες
2	Κατασκευή κτιρίων
3	Λιανικό εμπόριο
4	Χονδρικό εμπόριο
5	Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες
6	Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση
7	Εκπαίδευση
8	Δραστηριότητες νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)
9	Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών
10	Κατασκευή επίπλων

Σημείωση: Η κατάταξη έχει γίνει με βάση τη διαφορά στην απασχόληση μεταξύ του τρίτου τριμήνου του 2008 και του αντίστοιχου διαστήματος του 2016.

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Πίνακας Απασχόληση κατά κλάδο Α' τρίμηνο 2008 - Γ' τρίμηνο 2016 (τα στοιχεία δόθηκαν έπειτα από σχετικό αίτημα)

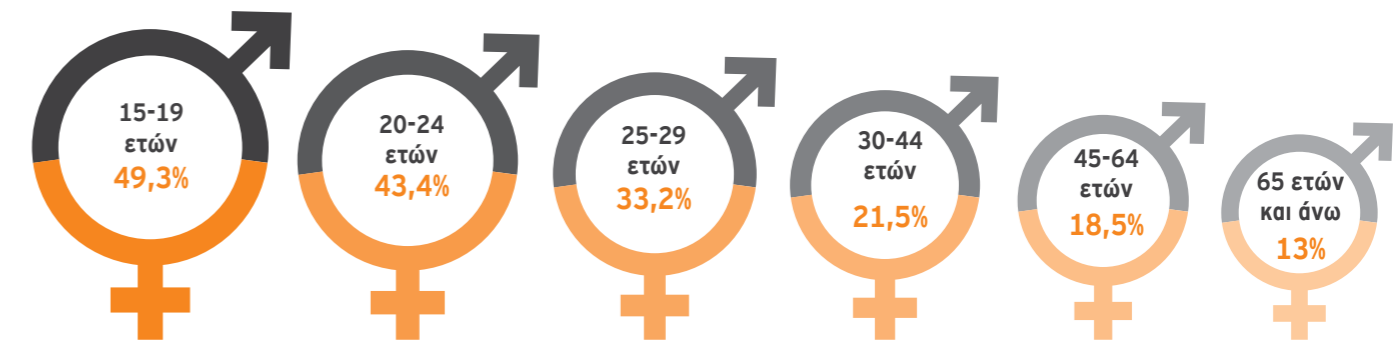
Μετά από οκτώ χρόνια ύφεσης, το ποσοστό της ανεργίας στην Ελλάδα, παρά την ελαφρά μείωσή του, παραμένει το υψηλότερο στην Ε.Ε. στα επίπεδα του 23,5%, έναντι μέσου όρου 9,5% στις 19 χώρες της Ευρωζώνης.

Ο αντίκτυπος της συρρίκνωσης της ελληνικής οικονομίας στην ανεργία διαφοροποιήθηκε σημαντικά ως προς τις ηλικιακές ομάδες, αλλά και το φύλο. Είναι γνωστό ότι η ανεργία έπληξε κυρίως τους νέους, πλησιάζοντας το 50% στις ηλικίες 15-19 ετών, ενώ ποσοστά κάτω από το 20% καταγράφονται μόνο στις ηλικίες άνω των 45. Σε όλες τις ηλικίες, το ποσοστό της ανεργίας είναι υψηλότερο μεταξύ των γυναικών, με την ψαλίδα να πλησιάζει τις δεκατρείς μονάδες στην ηλικιακή ομάδα 25-29, όπως φαίνεται παρακάτω.

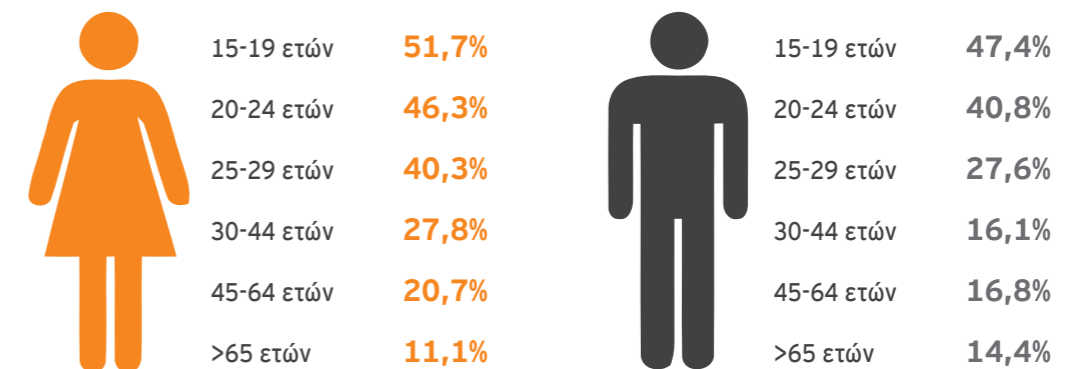
Όπως αναμενόταν, το επίπεδο μόρφωσης παίζει σημαντικό ρόλο στην ανεργία με τα υψηλά ποσοστά στους αποφοίτους μέσης εκπαίδευσης. Τα ποσοστά των ανέργων αποφοίτων ανωτάτων σχολών είναι χαμηλά, αλλά θα πρέπει να ληφθούν υπ' όψη οι αρκετές εκατοντάδες χιλιάδες πτυχιούχων που ξενιτεύτηκαν τα τελευταία χρόνια για εύρεση εργασίας (brain drain).

Ποσοστά ανεργίας ανά ηλικιακή ομάδα 2016¹

Ποσοστά ανεργίας ανά ηλικιακή ομάδα και φύλο 2016¹

Άνεργοι²

1. ΕΛ.ΣΤΑΤ., Πληθυσμός της Ελλάδος (σε χιλιάδες) κατά φύλο, ηλικία και κατάσταση απασχόλησης για τα έτη 2001-2016 ανά τρίμηνο (σύνολο χώρας) & Ποσοστό ανέργων στο σύνολο του εργατικού δυναμικού

2. ΕΛ.ΣΤΑΤ., Μάρτιος 2017, Εργατικό Δυναμικό (τα στοιχεία αφορούν μέσους ετήσιους όρους - τα στοιχεία δόθηκαν μετά από σχετικό αίτημα)

Το εκπαιδευτικό σύστημα αντιμέτωπο με τα νέα δεδομένα

Πώς, όμως, αντέδρασε το εκπαιδευτικό σύστημα και, ειδικότερα, τα πανεπιστημιακά ιδρύματα στην κρίση που έπληξε την ελληνική οικονομία και, κατ' επέκταση, την αγορά εργασίας;

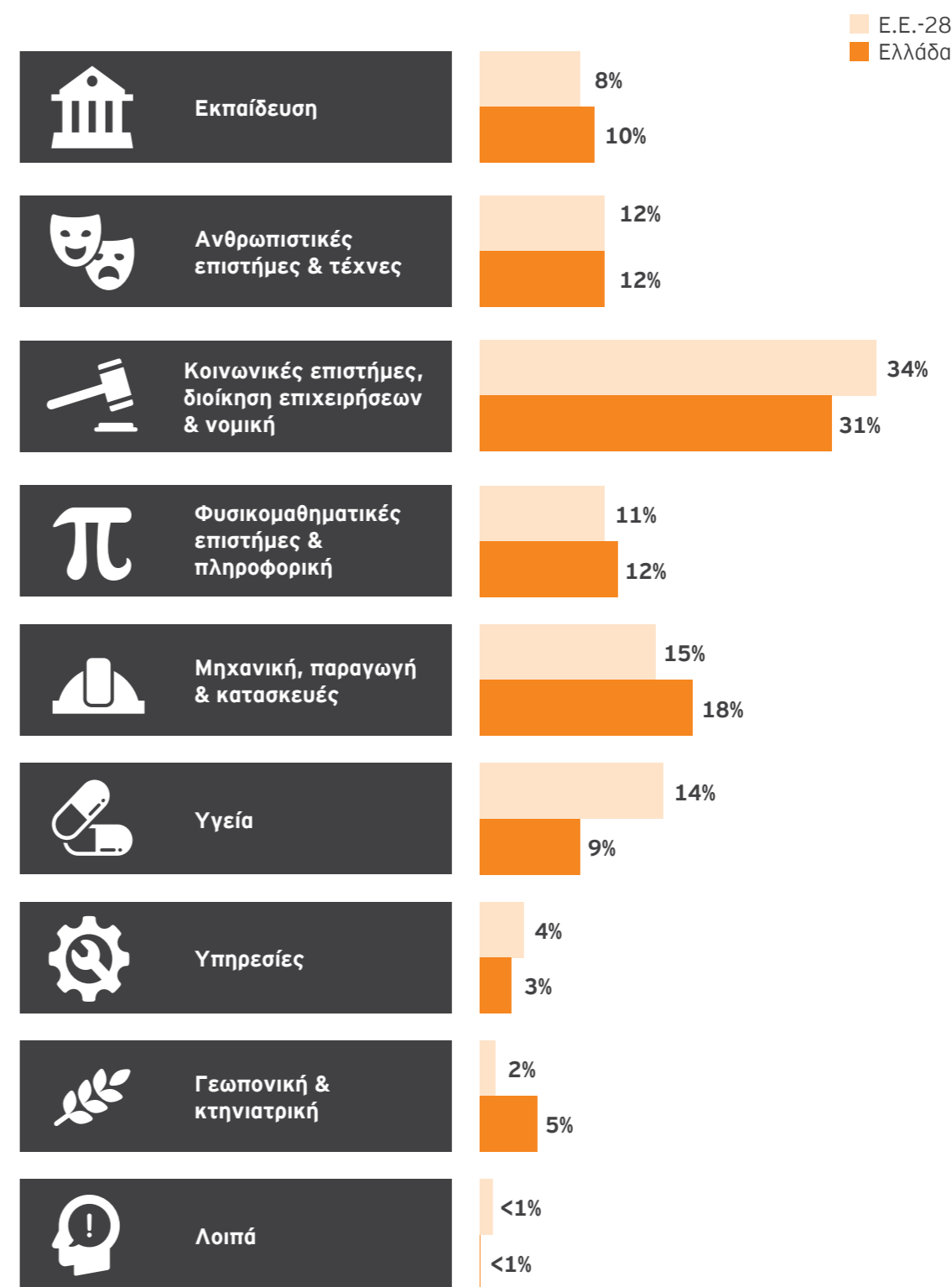
Η κατανομή των φοιτητών ανά γενική κατεύθυνση σπουδών παρουσιάζει μερικές ενδιαφέρουσες διαφοροποιήσεις από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (Πίνακας 3). Διαπιστώνουμε ότι παράγουμε περισσότερους εκπαιδευτικούς, αν και υπάρχουν δεκάδες χιλιάδες αδιόριστοι εκπαιδευτικοί, και παρότι οι προσλήψεις, τουλάχιστον στο δημόσιο τομέα, έχουν περιοριστεί. Επίσης, το ποσοστό των φοιτητών με αντικείμενο

σπουδών τη γεωργία και την κτηνιατρική είναι υπερτριπλάσιο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Την ίδια ώρα, η συμμετοχή των θετικών επιστημών (φυσικομαθηματικές επιστήμες, πληροφορική, μηχανική, παραγωγή και κατασκευές) είναι αρκετά υψηλότερη.

Χαμηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο είναι το ποσοστό των φοιτητών στις κοινωνικές επιστήμες, διοίκηση επιχειρήσεων και νομική, με την υποσημείωση ότι οι περισσότεροι από αυτούς στη χώρα μας έχουν ως αντικείμενο τις κοινωνικές επιστήμες.

Πίνακας 3
Κατανομή Φοιτητών ανά Τομέα Σπουδών στην Ελλάδα και την Ε.Ε.

Πηγή: Eurostat (online data code: educ_uoe_grad02)

Ωστόσο, μια πιο λεπτομερής ανάλυση ανά τομέα σπουδών και η εξέλιξη της κατανομής κατά τα τελευταία χρόνια, παρουσιάζουν μια διαφορετική και λιγότερο ενθαρρυντική εικόνα (Πίνακας 4). Στα Ανώτερα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ), περισσότεροι από δύο στους πέντε φοιτητές φοιτούν σε τρεις βασικές γενικές κατευθύνσεις: α) Ανθρωπιστικές επιστήμες, β) Κοινωνικές επιστήμες & επιστήμες της συμπεριφοράς και γ) Επιστήμες εκπαίδευσης & κατάρτισης των διδασκόντων. Παρά την αναμφισβήτητη αξία αυτών των ειδικοτήτων, είναι σημαντικό να ενισχυθούν περαιτέρω και άλλες ειδικότητες, που συνδέονται πιο άμεσα με τις αναπτυξιακές κατευθύνσεις και απαιτήσεις της χώρας. Η εμμονή στα συγκεκριμένα αντικείμενα δε φαίνεται να επηρεάζεται από την κρίση, καθώς η συμμετοχή των τριών αυτών τομέων σπουδών στο σύνολο των πρωτοετών φοιτητών μειώθηκε πολύ λίγο, από 41% σε 36% μεταξύ 2008-09 και 2015-16. Την ίδια ώρα, σε έναν τομέα αιχμής, όπως η πληροφορική, κατευθύνεται μόνο το 4% των φοιτητών, παρά την ιδιαίτερα υψηλή ζήτηση ειδικών στην Ελλάδα και την πρόβλεψη για

750.000 κενές θέσεις εργασίας στην Ευρώπη ως το 2020.

Σε έναν τομέα αιχμής, όπως η πληροφορική, κατευθύνεται μόνο το **4%** των φοιτητών, παρά την ιδιαίτερα υψηλή ζήτηση ειδικών στην Ελλάδα και την πρόβλεψη για **750.000** κενές θέσεις εργασίας στην Ευρώπη ως το 2020.

Πίνακας 4

Πρωτοετείς Φοιτητές ΑΕΙ ανά Τομέα Σπουδών

Τομέας σπουδών ΑΕΙ	2008	2015	Δ%
Ανθρωπιστικές επιστήμες (γράμματα-θεολογία)	7.333	6.185	-16%
Κοινωνικές επιστήμες & επιστήμες της συμπεριφοράς	4.511	5.393	20%
Επιστήμες εκπαίδευσης & κατάρτισης των διδασκόντων	5.330	5.046	-5%
Επιστήμες του μηχανικού	3.298	4.814	46%
Διοίκηση επιχειρήσεων	3.077	3.720	21%
Οικονομικές επιστήμες	2.812	3.212	14%
Επιστήμες υγείας & υγιεινής	2.204	2.418	10%
Φυσικές επιστήμες	1.893	2.330	23%
Αρχιτεκτονική-χωροταξία & μηχανικοί κτιρίων	1.905	2.283	20%
Εφαρμοσμένες επιστήμες (μαθηματικά & στατιστική)	2.231	2.252	1%
Γεωργία-δασοκομία-αλιευτική (τεχνολογία γεωπονία)	1.346	2.191	63%
Επιστήμες της πληροφορικής	1.634	1.894	16%
Δίκαιο	1.609	1.483	-8%
Καλές τέχνες & τέχνες εφαρμοσμένες	1.210	1.366	13%
Βιολογία & περιβάλλον	754	1.133	50%
Πληροφόρηση & τεκμηρίωση	453	708	56%
Κτηνιατρική	155	206	33%
Σύνολο	41.755	46.634	12%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., ISC1. Φοιτητές κατά Τομέα Σπουδών (ISCED), Εξάμηνο, Φύλο, Εκπαιδευτικό Ίδρυμα, Σχολή και Τμήμα - Έναρξη, <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SED33/>, <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SED33/2008>

Γενικότερα, η σύγκριση μεταξύ της κατανομής των πρωτοετών φοιτητών το 2008-09 και το 2015-16 δε φαίνεται να υποδηλώνει την ύπαρξη ενός ευρύτερου στρατηγικού σχεδιασμού. Ο συνολικός αριθμός των πρωτοετών φοιτητών αυξήθηκε κατά 12%, ενώ οι ρυθμοί αύξησης ή μείωσης των επιμέρους τομέων σπουδών δε συμβαδίζουν με τις ραγδαίες αλλαγές στην ελληνική οικονομία. Καταγράφεται, για παράδειγμα, αύξηση της τάξεως του 20% στις κοινωνικές επιστήμες, τις φυσικές επιστήμες και την αρχιτεκτονική, χωρίς να γίνεται κατανοητό από πού προκύπτει η ανάγκη για ενίσχυση των συγκεκριμένων τομέων, ενώ, την ίδια ώρα, ο αριθμός των φοιτητών

στη διοίκηση επιχειρήσεων ή τις επιστήμες της πληροφορικής αυξάνεται μόλις οριακά περισσότερο από το μέσο όρο.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η πληροφορική εξακολουθεί να κατατάσσεται στη δωδέκατη θέση μεταξύ 17 τομέων σπουδών. Μείωση καταγράφεται μόνο σε τρεις τομείς, τις ανθρωπιστικές επιστήμες (-16%), το δίκαιο (-8%) και την εκπαίδευση (-5%). Αν αναλογιστεί, όμως, κανείς τον αριθμό των άνεργων δικηγόρων και εκπαιδευτικών, δεν είναι σαφές ότι η μείωση αυτή επαρκεί.

Ανθρωπιστικές επιστήμες (γράμματα-θεολογία)

Κοινωνικές επιστήμες & επιστήμες της συμπεριφοράς

Επιστήμες εκπαίδευσης & κατάρτισης των διδασκόντων

Επιστήμες του μηχανικού

Διοίκηση επιχειρήσεων

Οικονομικές επιστήμες

Επιστήμες υγείας & υγιεινής

Φυσικές επιστήμες

Αρχιτεκτονική-χωροταξία & μηχανικοί κτιρίων

Εφαρμοσμένες επιστήμες (μαθηματικά & στατιστική)

Γεωργία-δασοκομία-αλιευτική (τεχνολογία γεωπονία)

Επιστήμες της πληροφορικής

Δίκαιο

Καλές τέχνες & τέχνες εφαρμοσμένες

Βιολογία & περιβάλλον

Πληροφόρηση & τεκμηρίωση

Διαφορετική είναι η εικόνα στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ), τα οποία, από τη φύση τους, είναι περισσότερο προσανατολισμένα στις ανάγκες της αγοράς, χωρίς, όμως, και εδώ να προκύπτει η ύπαρξη ενός μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδιασμού.

Βλέπουμε ότι το 44% των φοιτητών εγγράφεται σε δυο βασικούς τομείς, το εμπόριο και διοίκηση επιχειρήσεων και τις επιστήμες του μηχανικού, ενώ ακολουθούν οι επιστήμες της υγείας (11%), γεωργία, δασοκομία και αλιευτική, επιστήμες της πληροφορικής και κατάρτιση για τον τριτογενή τομέα (7%).

Οι μεταβολές στους αριθμούς των φοιτητών μεταξύ 2008-09 και 2015-16 και πάλι δε φαίνεται να ανταποκρίνονται στις εξελίξεις στην αγορά εργασίας. Την ώρα που όλοι συμφωνούν ότι πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην τεχνική εκπαίδευση, βλέπουμε το συνολικό αριθμό των σπουδαστών στα ΤΕΙ να μειώνεται κατά 6%. Μειώθηκε, επίσης, ο αριθμός

των σπουδαστών στην πληροφορική (-29%) και στον τομέα εμπόριου και διοίκησης επιχειρήσεων (-21%). Συγχρόνως, βλέπουμε να αυξάνονται οι σπουδαστές σε ορισμένους τομείς, όπως οι ανθρωπιστικές επιστήμες (γράμματα-θεολογία), χωρίς να είναι σαφές από πού προκύπτει αυτή η ανάγκη.

Πίνακας 5

Πρωτοετείς Φοιτητές ΤΕΙ ανά Τομέα Σπουδών

Τομέας σπουδών ΤΕΙ	2008	2015	Δ%
Κατάρτιση στο εμπόριο & στη διοίκηση επιχειρήσεων	7.351	5.830	-21%
Επιστήμες του μηχανικού	4.494	4.815	7%
Επιστήμες υγείας & υγιεινής	4.364	2.710	-38%
Γεωργία-δασοκομία-αλιευτική (τεχνολογία γεωπονία)	914	1.730	89%
Επιστήμες της πληροφορικής	2.415	1.715	-29%
Κατάρτιση για τον τριτογενή τομέα (υπηρεσίες)	1.569	1.705	9%
Καλές τέχνες & τέχνες εφαρμοσμένες	813	1.045	29%
Επαγγέλματα της βιομηχανικής παραγωγής & της τεχνολογίας	616	1.040	69%
Αρχιτεκτονική-χωροταξία & μηχανικοί κτιρίων	1.531	995	-35%
Θαλάσσιες μεταφορές	293	811	177%
Ανθρωπιστικές επιστήμες (γράμματα-θεολογία)	337	540	60%
Προστασία περιβάλλοντος (τεχνολογία)	147	490	233%
Επιστήμες εκπαίδευσης & κατάρτισης των διδασκόντων	391	380	-3%
Πληροφόρηση & τεκμηρίωση	169	225	33%
Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια	486	225	-54%
Λοιπά	47	0	-100%
Σύνολο	25.937	24.256	-6%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., ISC1. Σπουδαστές κατά Εξάμηνο Σπουδών, Εκπαιδευτικό Ίδρυμα, Σχολή, Τμήμα, Τομέα Σπουδών (ISCED), Φύλο - Λήξη: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SED31/2008> & Ανακοίνωση του υπουργείου Παιδείας για τις θέσεις των εισακτέων: <https://www.esos.gr/arhtra/37661/o-arithmos-eisakteon-kata-tmima-kai-panepistimio-tei>

Στο πλαίσιο αυτής της έρευνας, επιχειρήσαμε να ποσοτικοποιήσουμε το βαθμό στον οποίο η ανώτερη και η ανώτατη εκπαίδευση κατευθύνουν σήμερα τους νέους προς αντικείμενα σπουδών που μπορούν να συμβάλουν στην αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας. Για το σκοπό αυτό, αξιολογήσαμε, με βάση μια κλίμακα από 0 έως 100, τα τμήματα όλων των ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας ως προς τη συμβολή (σχετικότητα) τους με τους επιμέρους αναπτυξιακούς τομείς και σταθμίσαμε τα αποτελέσματα αυτά με τους αντίστοιχους αριθμούς των εισακτέων για το 2016 και 2017. Το ποσοστό στο οποίο καταλήξαμε και για τις δύο χρονιές ήταν **47%**. Είναι αυτονόητο ότι η βαθμολογία αυτή έχει έντονα στοιχεία υποκειμενικότητας, και δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση συνολική αξιολόγηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, παρά μόνο μία προσπάθεια αποτίμησης της συνεισφοράς της στους αναπτυξιακούς στόχους της χώρας.

Οι αλλαγές στους αριθμούς των εισακτέων που ανακοινώθηκαν για το 2017-18 επιβεβαιώνουν την απουσία ενός ξεκάθਾਰου στρατηγικού σχεδιασμού. Παρότι το Υπουργείο Παιδείας επικαλείται ως κριτήριο των αλλαγών τις αναπτυξιακές ανάγκες της χώρας, φαίνεται ότι η υλικοτεχνική υποδομή των εργαστηρίων σε ορισμένα τμήματα (π.χ. ιατρικής, βιολογίας, μηχανικών), αλλά και η διαθεσιμότητα διδασκόντων, βάρυνε περισσότερο. Είναι χαρακτηριστικό ότι στα ΑΕΙ μειώνονται κατά 220 οι θέσεις στις ιατρικές σχολές, ενώ αυξάνονται κατά 115 στα θεολογικά τμήματα και, την ίδια ώρα, κρίνεται ότι υπάρχει ανάγκη για 100 περισσότερους σπουδαστές στο τμήμα κλωστοϋφαντουργίας του ΤΕΙ Πειραιά.

Πρέπει να σημειωθεί ότι στο διάστημα 2008-2015 οι βάσεις εισαγωγής στα ΑΕΙ ανά σχολή δεν έχουν μεταβληθεί σημαντικά. Στο βαθμό που οι βάσεις αντανακλούν τη σχέση προσφοράς και ζήτησης, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι οι επιλογές των υποψήφιων φοιτητών δεν έχουν διαφοροποιηθεί ουσιαστικά. Κατ' επέκταση, το πρόβλημα της αναντιστοιχίας μεταξύ αριθμού εισακτέων και αναγκών της αγοράς δεν είναι μόνο πρόβλημα προσφοράς θέσεων στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, αλλά και ζήτησης από πλευράς των νέων.

Η αναντιστοιχία των δεξιοτήτων με τις ανάγκες της αγοράς

Η ανεργία, αν και μειωμένη σε σχέση με το 2014, παραμένει σε δραματικά υψηλά επίπεδα, ενώ μεταξύ των νέων ηλικίας 15-24 ξεπερνά το 45% και για τις γυναίκες πλησιάζει το 50%. Ωστόσο, ένας μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων διαπιστώνει ότι δυσκολεύεται σήμερα να βρει το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό.

Το πρόβλημα αυτό δεν αποτελεί ελληνική ιδιαιτερότητα, καθώς, σύμφωνα με τη Διεύθυνση Απασχόλησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 27% των κενών θέσεων εργασίας δεν καλύπτεται λόγω ανεπαρκούς εκπαίδευσης των υποψηφίων, ενώ άνω του 40% των εργοδοτών αναφέρει ότι αδυνατεί να βρει το προσωπικό που χρειάζεται. Παρότι το ποσοστό αυτό είναι αισθητά χαμηλότερο στην Ελλάδα (23%), η αντιμετώπιση του ζητήματος καθίσταται πολύ πιο επιτακτική σε μια χώρα που αντιμετωπίζει χρόνια πρόβλημα ανεργίας. Επιπλέον, σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ, τα ποσοστά των θέσεων εργασίας που απειλούνται άμεσα, λόγω αυτοματοποίησης, ή έμμεσα, λόγω σημαντικών αλλαγών στην ελληνική οικονομία, είναι από τα υψηλότερα μεταξύ των χωρών-μελών του οργανισμού.

Το πρόβλημα του ελλείμματος σε κρίσιμες δεξιότητες εντείνεται από το φαινόμενο της μετανάστευσης (brain-drain), το οποίο έχει γιγαντωθεί τα τελευταία χρόνια. Βάσει σχετικών μελετών, υπολογίζεται ότι 350.000-427.000 νέοι έφυγαν από την Ελλάδα στο διάστημα 2008-2016 αναζητώντας εργασία. Υπολογίζεται ότι οι νέοι αυτοί επιστήμονες συνεισφέρουν ετησίως 12,9 δις ευρώ στο ΑΕΠ των χωρών υποδοχής, ενώ το κόστος της εκπαίδευσής τους για τη χώρα μας φτάνει τα 8 δις ευρώ¹.

Πρόσφατη έρευνα της ManpowerGroup² καταγράφει ότι έξι στους δέκα Έλληνες εργοδότες (59%) δε βρίσκουν εύκολα κατάλληλο προσωπικό, με κύριους λόγους το σημαντικό έλλειμμα σε: τεχνικές δεξιότητες (hard skills - 29%), απαιτούμενη εμπειρία (27%), προσωπικές δεξιότητες (soft skills - 12%) και, μόλις στην τέταρτη θέση, διαθέσιμους υποψηφίους (11%).

Το πρόβλημα της δυσαρμονίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εκδηλώνεται με πολλές διαφορετικές μορφές.

Αναντιστοιχία δεξιοτήτων

Η Ελλάδα κατατάσσεται στην τελευταία θέση των χωρών της Ε.Ε. όσον αφορά στην απασχόληση των πτυχιούχων νέων, αφού ένας στους δύο νέους Έλληνες πτυχιούχους (αποφοίτηση 1 έως 3 χρόνια) δε βρίσκει δουλειά. Δύο είναι οι κύριοι λόγοι που αναφέρουν οι ειδικοί: ο πολύ χαμηλός ρυθμός δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας (στον ιδιωτικό τομέα, τον Ιούλιο 2016 υπήρχαν μόνο 15.000 κενές θέσεις εργασίας) και η αναντιστοιχία μεταξύ της προσφοράς εργασίας (π.χ. πολιτικοί μηχανικοί και αρχιτέκτονες) και της ζήτησης.

“*Πιστεύω περισσότερο στην ανάγκη προσαρμογής της εκπαίδευσης στα νέα δεδομένα. Τα Πανεπιστήμια είναι τελείως ασύνδετα με την ελληνική πραγματικότητα, με έντονο κενό των βιβλίων με τη σύγχρονη τεχνολογία. Οι νέοι μας αποφοιτούν και οι γνώσεις τους είναι 10 χρόνια πίσω. Η τεχνολογία, οι επιχειρήσεις και οι ανάγκες αλλάζουν συνεχώς!*
Βασίλειος Κάτσος,
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος,
Pharmathen

“*Οι αλλαγές του εξωτερικού περιβάλλοντος και η εξέλιξη της τεχνολογίας οδηγούν στην αναπροσαρμογή των απαιτήσεων των διοικητικών ρόλων και στην αυτοματοποίηση των διαδικασιών. Για παράδειγμα, η ανάπτυξη του ψηφιακού marketing είναι αποτέλεσμα των σύγχρονων τάσεων της αγοράς και της ανάπτυξης των νέων ψηφιακών μέσων/εργαλείων.*
Μαριλίτσα Γρηγοροπούλου,
Διευθύντρια Ανθρώπινου Δυναμικού,
Ε.Ι.ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.

Ένα μεγάλο μέρος του προβλήματος ανάγεται στην αναντιστοιχία μεταξύ των δεξιοτήτων που έχει σήμερα η ελληνική οικονομία και των σπουδών που επιλέγουν να ακολουθήσουν οι νέοι. Η ψηφιακή

επανάσταση, η παγκοσμιοποίηση και οι άλλες σαρωτικές αλλαγές που μετασχηματίζουν τις κοινωνίες μας, έχουν δραστικά μεταβάλει τις ανάγκες της οικονομίας σε ανθρώπινο δυναμικό. Η ελληνική οικονομία, ειδικότερα, βρέθηκε τα τελευταία χρόνια αντιμέτωπη με την αδήριτη ανάγκη ριζικού και άμεσου επαναπροσανατολισμού. Κλήθηκε να εγκαταλείψει την εσωστρέφεια και την εξάρτηση από το κράτος και τον προστατευτισμό και να στραφεί σε διεθνώς εμπορεύσιμα προϊόντα και υπηρεσίες, σε νέες αγορές, να εστιάσει στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας και να υιοθετήσει νέες τεχνολογίες. Την ίδια ώρα, όπως τεκμηριώνεται στις προηγούμενες σελίδες, οι επιλογές των νέων, αλλά και οι προσφερόμενες θέσεις στα πανεπιστημιακά ιδρύματα, έχουν ελάχιστα προσαρμοστεί.

Η αναντιστοιχία δεξιοτήτων είναι ένα διεθνές φαινόμενο που έχει οξυνθεί ειδικά στην Ευρώπη μετά το 2008, κυρίως στους υψηλής εκπαίδευσης εργαζόμενους. Στην Ευρώπη, το ποσοστό των εργαζομένων με ανεπαρκή προσόντα (under qualification) είναι στο 31%³.

Η Ελλάδα είναι πρωταθλήτρια στο over qualification, αφού έχει το υψηλότερο ποσοστό εργαζομένων (26%) με υπερβάλλοντα προσόντα, ενώ μόλις το 55% έχει εναρμονισμένα προσόντα.

Το πρόβλημα γίνεται ιδιαίτερα αισθητό στους κλάδους αιχμής της ελληνικής οικονομίας, εκείνους, δηλαδή, που ανταποκρίνονται περισσότερο στις απαιτήσεις των νέων δεδομένων.

“*Αποφεύγω να προσλαμβάνω νέους ανθρώπους απλά για να αποκτήσουν εργασιακή εμπειρία και εγώ να έχω φτηνό εργατικό δυναμικό. Υπάρχουν, φυσικά, και λαμπρές εξαιρέσεις, αλλά, συνήθως, τα παιδιά αποφοιτούν σήμερα από τα πανεπιστήμια και δε γνωρίζουν τις νέες τεχνολογίες, τα τελευταία trends στην πλοήγηση, τα υπολογιστικά προγράμματα. Δυστυχώς, διαπιστώνω ότι τα πανεπιστήμια σήμερα δεν έχουν συνδεθεί με την αγορά, τη σύγχρονη πραγματικότητα και την τεχνολογία. Αποφοιτούν από τα πανεπιστήμια παιδιά καταρτισμένα στη θεωρία, αλλά στην πράξη δεν ξέρουν πώς δουλεύουν οι μηχανές και τα συστήματα. Πώς είναι δυνατό να σχεδιάσεις ένα πλοίο εάν δεν ξέρεις την τελευταία λέξη της πλοήγησης; Θέλουμε ανθρώπους που να είναι στην αιχμή της τεχνολογίας.*
Ελένη Πολυχρονοπούλου,
Αντιπρόεδρος Δ.Σ.,
Τεχνική Προστασίας Περιβάλλοντος Α.Ε.

“*Έχει μεγαλώσει πολύ ο ανταγωνισμός εκτός Ελλάδος και, πλέον, ο κόσμος φεύγει σε άλλες αγορές. Αυτό αποτελεί σημαντικό πρόβλημα - κάποτε αποτελούσε συγκριτικό πλεονέκτημα.*
Μάρκος Βερέμης,
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος,
Upstream A.E.

“*Το πρόβλημα εντοπίζεται σε τεχνικές, κυρίως, θέσεις. Δε βρίσκουμε μηχανικούς και χημικούς με εξειδίκευση και εμπειρία στον κλάδο των τροφίμων. Λαμβάνουμε πολύ μεγάλο αριθμό βιογραφικών, αλλά τα περισσότερα δε σχετίζονται με το ζητούμενο της αγγελίας. Στην Ελλάδα, έχουμε ευκαιρίες στον τομέα αυτόν, αλλά οι περισσότεροι μηχανικοί προσανατολίζονται σε άλλα, λιγότερο δημοφιλή αντικείμενα και παρατηρείται έλλειψη εργατικού δυναμικού στα κομμάτια της παραγωγής/μεταποίησης.*
Νίκος Χριστοδούλου,
CEO, CHB Group

Το πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι επιχειρήσεις πληροφορικής, οι οποίες αναφέρουν σημαντικές ελλείψεις σε προγραμματιστές. Είναι ενδεικτική η περίπτωση εταιρείας παροχής online ταξιδιωτικών υπηρεσιών, η οποία στο ξεκίνημά της αναγκάστηκε να φέρει προγραμματιστές από το εξωτερικό για να εκπαιδεύσουν τα στελέχη της. Για παράδειγμα, σε πρόσφατη έρευνα της EY⁴, ο ένας στους δύο συμμετέχοντες ανέφερε ως εμπόδιο για την αποτελεσματική λειτουργία των τμημάτων ασφάλειας των πληροφοριών, την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού.

“*Τόσο η κρατική, όσο και η ιδιωτική εκπαίδευση είναι απολύτως απαραίτητες στον τουριστικό-ξενοδοχειακό τομέα. Το επίπεδο των σχολών σήμερα είναι υψηλό και διαρκώς βελτιώνεται. Ωστόσο, χρειάζεται ακόμη περισσότερη ενδυνάμωση στο σύνολο των ειδικοτήτων και ίσως μία σφαιρικότερη αντίληψη. Εννοώ, ότι δεν αρκεί μόνο να μαθαίνουμε τι απαιτεί το πρωτόκολλο για ένα, ας πούμε, fine dining, αλλά να προσεγγίσουμε εκπαιδευτικά τη συνολική εικόνα της εμπειρίας της εξυπηρέτησης σε όλο το φάσμα των υπηρεσιών φιλοξενίας.*
Πάνος Παλαιολόγος,
Ιδρυτής & Πρόεδρος HotelBrain

1. Endeavor Greece (2016), «Ανθρώπινο δυναμικό: #1 εξαγόμενο 'προϊόν' της Ελλάδας»
2. ManpowerGroup (2016), «Ετήσια Έρευνα Έλλειψης Ταλέντου», Ελλάδα

3. European Centre for the Development of Vocational Training - CEDEFOP (2017), "European skills and jobs (ESJ) survey"
4. EY (2013), "Global Information Security Survey 2013 - Under cyber-attack"

Το ίδιο ισχύει και για τον κλάδο των τροφίμων, όπου καταγράφεται σημαντική έλλειψη στελεχών με εξειδίκευση στην τεχνολογία τροφίμων και στο εξαγωγικό εμπόριο.

Εξίσου, όμως, πλήττονται και επιχειρήσεις σε πιο παραδοσιακούς κλάδους της οικονομίας, όπου παρατηρούνται ελλείψεις σε επιμέρους ειδικότητες. Η πληροφορική και το εξαγωγικό marketing είναι δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα. Ακόμη και στον τομέα του τουρισμού, στον οποίο στρέφονται ολοένα και περισσότεροι νέοι, υπάρχουν ελλείψεις σε συγκεκριμένες θέσεις εργασίας. Για παράδειγμα, μελέτες καταγράφουν ότι ο τουρισμός θα μπορέσει να δημιουργήσει τουλάχιστον 220.000 θέσεις εργασίας την επόμενη 10ετία (έρευνα ΣΕΒ - McKinsey). Όμως, καταγράφεται έλλειψη ειδικών τμημάτων σε επίπεδο ΑΕΙ για υψηλής εξειδίκευσης θέσεις (π.χ. ψηφιακό μάρκετινγκ στον τουρισμό). Επίσης, μεγάλο μέρος της προσφοράς εργασίας αφορά στις θέσεις χαμηλής εξειδίκευσης (π.χ. καμαριέρες, κ.λπ.), όπου, όμως, δεν υπάρχει επαγγελματική πιστοποιημένη εκπαίδευση.

Το πρόβλημα, ωστόσο, δεν έγκειται μόνο στην επιλογή της γενικότερης κατεύθυνσης σπουδών, αλλά και στην επιλογή του τομέα εξειδίκευσης. Έτσι, η χώρα διαθέτει σήμερα ένα σημαντικό αριθμό πολιτικών μηχανικών, αλλά αντιμετωπίζει έλλειψη μηχανικών πλοίων, τεχνικών και ηλεκτρολόγων για τη ναυτιλία, όπου η ζήτηση διεθνώς έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια.

Γνώσεις που δεν προσαρμόζονται στις εξελίξεις

Δεύτερη κοινή διαπίστωση των εκπροσώπων των επιχειρήσεων που μετείχαν στην έρευνα είναι ότι, σε πολλές περιπτώσεις, το γνωστικό επίπεδο των νέων δεν ανταποκρίνεται στα σημερινά δεδομένα. Σε μια εποχή που όλες ανεξαιρέτως οι επιστήμες προχωρούν με άλματα, τα προγράμματα σπουδών στα περισσότερα γνωστικά αντικείμενα δεν προσαρμόζονται. Επίσης, ακόμη και οι φοιτητές που αποφοιτούν με ισχυρό θεωρητικό υπόβαθρο δεν έχουν επαφή με την πρακτική εφαρμογή της επιστήμης τους. Η διαπίστωση αυτή αφορά τόσο στα ανώτερα, όσο και στα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, αλλά και στα επαγγελματικά Λύκεια.

“ Για το marketing και το finance χρειάζεται data analysis. Πλέον είναι απαραίτητο να μπορεί ο καθένας να διαχειριστεί δεδομένα. Είναι απαραίτητη η γνώση SQL για όλους τους managers. Στην εταιρεία, έχουμε κάνει εκπαίδευση SQL σε όλο το management team. Philipp Brinkmann, CEO, Tripsta ”

“ Τα πανεπιστήμια δεν είναι κοντά στην αγορά. Η αγορά εξελίσσεται και οι σπουδές μένουν ίδιες. Τα αγγλικά παραμένουν σε τριτεύουσα αντιμετώπιση. Ηλίας Λαδός, DPA, Human Resources & Training Manager, Danaos Shipping Co.Ltd ”

Η διαχείριση δεδομένων είναι σήμερα απαραίτητο εργαλείο σε τμήματα, όπως οι πωλήσεις και η χρηματοοικονομική διαχείριση. Ωστόσο, τα περισσότερα στελέχη δεν έχουν γνώσεις γλώσσας SQL. Στο μάρκετινγκ, ελάχιστα νέα στελέχη έχουν εκπαιδευτεί στα ψηφιακά μέσα, που είναι πλέον το κύριο κανάλι προώθησης. Στη βιομηχανία, το προσωπικό της παραγωγής συχνά δεν είναι εξοικειωμένο με τους σύγχρονους αυτοματισμούς και τις εφαρμογές της πληροφορικής.

Soft skills: Το μεγάλο έλλειμμα

Ίσως το μεγαλύτερο πρόβλημα που βιώνουν οι επιχειρήσεις στον τομέα του ανθρώπινου δυναμικού είναι η κατηγορία εκείνη των δεξιοτήτων που δε συνδέεται με συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα, αλλά αφορά στη γενικότερη επαγγελματική συμπεριφορά, η κατηγορία των λεγόμενων soft skills. Είναι τα προσόντα εκείνα και τα στοιχεία του χαρακτήρα που συνδέονται με την κατανόηση της λειτουργίας μιας επιχείρησης και του ρόλου του εργαζομένου σε αυτήν.

“ Τα social skills είναι πολύ σημαντικά: ο τρόπος που επικοινωνούν, που συνεργάζονται και που διαφοροποιούνται σε ένα πολύ ανταγωνιστικό περιβάλλον. Philipp Brinkmann, CEO, Tripsta ”

Όταν ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες στην έρευνα να κατονομάσουν τα μεγαλύτερα κενά σε αυτόν τον τομέα, οι συχνότερες αναφορές ήταν: κοινή λογική, ομαδική εργασία, ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, θετικός χαρακτήρας, διαχείριση της πληροφορίας, επικοινωνιακές δεξιότητες, δημιουργικότητα, πελατοκεντρική νοοτροπία. Στα στοιχεία αυτά, αρκετοί από τους συμμετέχοντες πρόσθεσαν και τη γνώση της αγγλικής γλώσσας, η οποία σε πολλούς νέους εργαζόμενους δεν ξεπερνά το στοιχειώδες επίπεδο.

Παράλληλα με τις ελλείψεις σε soft skills, οι επιχειρήσεις διαπιστώνουν και ένα γενικότερο πρόβλημα νοοτροπίας σε αρκετούς νέους εργαζόμενους, το οποίο συνδέεται με μια έλλειψη κατανόησης του τρόπου με τον οποίο λειτουργούν οι επιχειρήσεις. Σε μεγάλο βαθμό, το πρόβλημα αυτό αντανακλά τις παγιωμένες αντιλήψεις

της ελληνικής κοινωνίας για την επιχειρηματικότητα, παρότι αυτές έχουν αρχίσει σταδιακά να αλλάζουν, ιδιαίτερα μεταξύ των νέων¹.

“ Αρκετός κόσμος εδώ στην Ελλάδα δουλεύει ως επί το πλείστον για να ικανοποιήσει τον εκάστοτε προϊστάμενο ή εργοδότη, και, συχνά, δεν έχει την κουλτούρα της ομαδικής εργασίας. Υπάρχουν, βέβαια, και άνθρωποι με άλλη εργασιακή κουλτούρα και εμπειρίες, που είναι ιδιαίτερα δημιουργικοί. Συχνά, προτρέπω τους ανθρώπους με τους οποίους συνεργάζομαι να σκέφτονται προτού ενεργήσουν. «Δεν είστε ρομπότ να εκτελείτε απλά μια εντολή, πρέπει να το σκέφτεστε πρώτα», είναι μια έκφραση που χρησιμοποιώ συχνά. Ελένη Πολυχρονοπούλου, Αντιπρόεδρος Δ.Σ., Τεχνική Προστασία Περιβάλλοντος Α.Ε. ”

Κοινή διαπίστωση όσων μετείχαν στην έρευνα είναι ότι η πλειοψηφία των νέων εργαζομένων δυσκολεύεται να προσαρμοστεί στο εργασιακό περιβάλλον. Πολλοί απόφοιτοι των ΑΕΙ δε θέλουν να δουλέψουν στην παραγωγή, ενδεχομένως επειδή δεν αντιλαμβάνονται τις προοπτικές που ανοίγονται για όσους ξεκινήσουν τη σταδιοδρομία τους από μια τέτοια θέση. Σύμφωνα με εκπροσώπους βιομηχανικών επιχειρήσεων, πολλοί νέοι έχουν μια γενικότερη εμμονή με τον τομέα των υπηρεσιών. Ακόμη, όμως, και στον τομέα του τουρισμού, που προσελκύει σήμερα μεγάλο αριθμό νέων, οι καταρτισμένοι απόφοιτοι αποφεύγουν να ξεκινήσουν την καριέρα τους από θέσεις που δεν απαιτούν κατάρτιση.

“ Παρατηρούμε μεγάλη έλλειψη σε soft skills και επικοινωνιακές δεξιότητες. Οι νεοπροσλαμβανόμενοι, συχνά, δεν ξέρουν πώς να συντάξουν μια απλή ανάλυση και πρόταση προς το διευθυντή, να συνεργαστούν με τις ομάδες τους, να είναι παραγωγικοί στις συναντήσεις. Επίσης, δεν παίρνουν πρωτοβουλίες και παρουσιάζουν στους ανώτερους τους τα προβλήματα, αντί για τις λύσεις. Ηλίας Λαδός, DPA, Human Resources & Training Manager, Danaos Shipping Co.Ltd ”

Από την άλλη πλευρά, η παλαιότερη παγιωμένη αντίληψη ότι μεγάλη μερίδα εργαζομένων είναι αρνητική στην ιδέα της απασχόλησης στην ελληνική περιφέρεια, φαίνεται να ατονεί. Τα τελευταία χρόνια, ακόμη και επιχειρήσεις με έδρα απομακρυσμένα σημεία της χώρας αναφέρουν ότι δεν αντιμετωπίζουν την ίδια απροθυμία μετακίνησης.

“ Η οικονομική κρίση έχει αναδείξει τις ευκαιρίες στην περιφέρεια. Προ κρίσης, τα εξειδικευμένα στελέχη δε θα επέλεγαν να δουλέψουν στην Καλαμάτα, που βρίσκεται η έδρα της εταιρείας, καθώς υπήρχε πληθώρα επιλογών στην Αττική. Πλέον, οι συνθήκες έχουν αλλάξει και υπάρχει υπερπροσφορά στελεχών με σημαντική εμπειρία που είναι πρόθυμα να εργαστούν στην περιφέρεια. Χρίστος Παπαδημητρίου, CEO, ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Χ.Κ. ”

1. ΕΥ, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Endeavor Greece, Ελληνο-Αμερικανικό Εμπορικό Επιμελητήριο (2015), «Η επιχειρηματικότητα μέσα από τα μάτια των νέων»

Το πρόβλημα από τη σκοπιά των νέων

Από τη δική τους πλευρά, οι νέοι βρίσκονται αντιμέτωποι με ένα περιβάλλον με το οποίο ελάχιστα έχουν εξοικειωθεί και το οποίο δυσκολεύονται να χαρτογραφήσουν. Ενώ βρισκονται ακόμη στο σχολείο και έχοντας μικρή έως ελάχιστη επαφή με την αγορά εργασίας, βασίζονται στην ενημέρωση που λαμβάνουν από τους γονείς και τους καθηγητές τους. Οι μεν γονείς, στην πλειοψηφία τους, δυσκολεύονται να παρακολουθήσουν τις αλλαγές που επιφέρουν η τεχνολογική εξέλιξη σε παγκόσμιο επίπεδο και η οικονομική κρίση στη χώρα μας, ενώ, συχνά, είναι δέσμιοι παραδοσιακών αντιλήψεων σχετικά με τα επαγγέλματα που οδηγούν σε προσωπική καταξίωση και επιτυχία. Οι δάσκαλοι και οι καθηγητές από την πλευρά τους, έχουν ελάχιστη επαφή με την πραγματική οικονομία, ενώ το μάθημα του επαγγελματικού προσανατολισμού προσεγγίζεται επιφανειακά και χωρίς την απαραίτητη εξειδίκευση των διδασκόντων.

Ως αποτέλεσμα και υπό την έντονη ψυχολογική πίεση των εισαγωγικών εξετάσεων, η επιλογή του κλάδου σπουδών γίνεται συχνά με ανορθολογικά κριτήρια. Ακόμη, όμως, και κατά τη διάρκεια της φοίτησης στα ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα, το επίπεδο

ενημέρωσης για τις συνθήκες της αγοράς είναι χαμηλό. Οι φοιτητές αισθάνονται ότι δεν έχουν την κατάλληλη ενημέρωση για τις τάσεις και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας για να καλλιεργήσουν τις δεξιότητες που απαιτούνται και να επιλέξουν τον τομέα στον οποίο θα εξειδικευτούν.

Παρά τις δυσκολίες, μια μεγάλη μερίδα φοιτητών προβληματίζεται έντονα για τον επαγγελματικό της προσανατολισμό και αναζητά πληροφόρηση για τις εξελίξεις και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Η πλειοψηφία των φοιτητών προσβλέπει στους καθηγητές για να αντλήσει την πληροφόρηση και καθοδήγηση που χρειάζεται. Μεγάλος αριθμός καταφεύγει στο διαδίκτυο, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και εξειδικευμένες πλατφόρμες, ή, σπανιότερα, στη βιβλιοθήκη της σχολής για να ενημερωθεί. Άλλοι, επιλέγουν να επικεντρωθούν στο αντικείμενο που τους εμπνέει προσωπικά, εκτιμώντας ότι αυτό θα τους οδηγήσει και στην επαγγελματική αποκατάσταση. Τέλος, πολλοί φοιτητές εκτιμούν ότι η επαγγελματική επιτυχία θα προέλθει αποκλειστικά μέσα από την απόκτηση ακαδημαϊκών γνώσεων και την επίτευξη υψηλής βαθμολογίας, ενώ δεν είναι λίγοι αυτοί που θεωρούν ότι η απόδοση

Πίνακας 6
Τα Προβλήματα που Αντιμετωπίζουν οι Φοιτητές και Προτάσεις Λύσης

Προβλήματα	Προτάσεις
<ul style="list-style-type: none"> Έλλειψη οργανωμένης πληροφόρησης Αδιαφορία από τους ίδιους τους φοιτητές Μη ενεργή συμμετοχή των καθηγητών Ανεπαρκής επαγγελματικός προσανατολισμός στα σχολεία Αδιαφορία από εταιρείες και ΑΕΙ 	<ul style="list-style-type: none"> Projects από τις εταιρείες Mentoring από στελέχη/καθηγητές Σεμινάρια, career days κ.λπ. Αλλαγές στο πρόγραμμα σπουδών Πρακτική άσκηση Πρακτικά εργαλεία και επαγγελματική πιστοποίηση Ενεργή εμπλοκή των φοιτητών Οργανωμένη πληροφόρηση

“ Προσπαθούμε να χαρτογραφήσουμε την αγορά εργασίας, αλλά δεν έχουμε ούτε πυξίδα. ”

στα μαθήματα είναι ασυμβίβαστη με τη συστηματική επίδωξη ενημέρωσης για τις συνθήκες στην αγορά.

Ανεξάρτητα από τις επιλογές τους μεταξύ των διαθέσιμων πηγών ενημέρωσης, κοινή είναι η διαπίστωση ότι δεν υπάρχει επαρκής επαφή με τις πραγματικές συνθήκες της αγοράς. Το αίτημα για στενότερη διασύνδεση των πανεπιστημίων με την πραγματική οικονομία, κυρίως τις επιχειρήσεις, φαίνεται να έχει πλέον ωριμάσει.

Η ανάγκη στενότερης διασύνδεσης των πανεπιστημίων με την επιχειρηματική κοινότητα γίνεται σήμερα αποδεκτή από την πλειοψηφία των φοιτητών, όπως διαπιστώθηκε και από παλαιότερη έρευνά μας¹. Σύμφωνα με τα ευρήματα της συγκεκριμένης έρευνας, η πλειοψηφία των φοιτητών θα ήθελε να έχει περισσότερες ευκαιρίες επαφής με τον κόσμο των επιχειρήσεων μέσω σεμιναρίων, παρουσιάσεων και, ιδιαίτερα, πρακτικής άσκησης σε καταξιωμένες και startup επιχειρήσεις. Οι φοιτητές που μετείχαν στην παρούσα έρευνα, διατύπωσαν μια σειρά από προτάσεις που, κατά την άποψή τους, θα τους βοηθούσε να κατανοήσουν καλύτερα τις συνθήκες και τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

Μερικές από τις πιο χαρακτηριστικές ήταν οι εξής:

- ▶ Να διοργανώνονται συχνότερα career days και παρουσιάσεις από τις εταιρείες
- ▶ Οι φοιτητές να μπορούν να δουλέψουν σε πραγματικά projects επιχειρήσεων, τοποθετούμενοι δίπλα σε επαγγελματίες σε αληθινές συνθήκες
- ▶ Να γίνεται mentoring από ανθρώπους της αγοράς
- ▶ Να οργανώνονται προσομοιώσεις από τις εταιρείες για τους φοιτητές, για παράδειγμα τα καλοκαίρια ή με τη μορφή διαγωνισμών
- ▶ Να συνεισφέρουν οι επιχειρήσεις τη γνώμη τους για τη διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών
- ▶ Να δίνονται υποτροφίες από επιχειρήσεις
- ▶ Να διοργανώνονται σεμινάρια από επιχειρήσεις με συγκεκριμένο πρόγραμμα, που θα δοκιμάζει τους φοιτητές πριν τους προσλάβουν

Συνοπτικά, οι προβληματισμοί και οι προτάσεις των φοιτητών που κατέγραψε η έρευνα παρουσιάζονται στον Πίνακα 6.

«Το πανεπιστήμιο είναι ένα προστατευμένος χώρος. Κανείς δεν μας καλλιεργεί την αίσθηση του ενδιαφέροντος. Το μόνο που μας απασχολεί είναι να περάσουμε το μάθημα».

«Τα παιδιά της ιατρικής πηγαίνουν στις κλινικές. Και εμείς πρέπει να μπορούμε να πηγαίνουμε στις επιχειρήσεις».

«Προτεραιότητα είναι η σχολή και ο μέσος όρος. Μόνο οι ακαδημαϊκές γνώσεις θα με βοηθήσουν».

«Υπάρχει ένας ολόκληρος κόσμος εκεί έξω, αλλά τον μαθαίνουμε όταν είναι αργά».

«Ο καθηγητής μου πρέπει να είναι μέντορας. Εμπιστεύομαι τους καθηγητές μου και προσωπικά, πολλοί καθηγητές με έχουν εμπνεύσει».

«Ο βαθμός είναι ένας δείκτης συνέπειας».

«Η αναζήτηση επαφής με την πραγματική οικονομία δεν συνάδει με το να είσαι καλός φοιτητής».

1. ΕΥ, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Endeavor Greece, Ελληνο-Αμερικανικό Εμπορικό Επιμελητήριο (2015), «Η επιχειρηματικότητα μέσα από τα μάτια των νέων»

Οι ρίζες του προβλήματος

Οι αιτίες των προβλημάτων αυτών μπορούν να αναζητηθούν σε τέσσερις περιοχές:

1. Η Πολιτεία

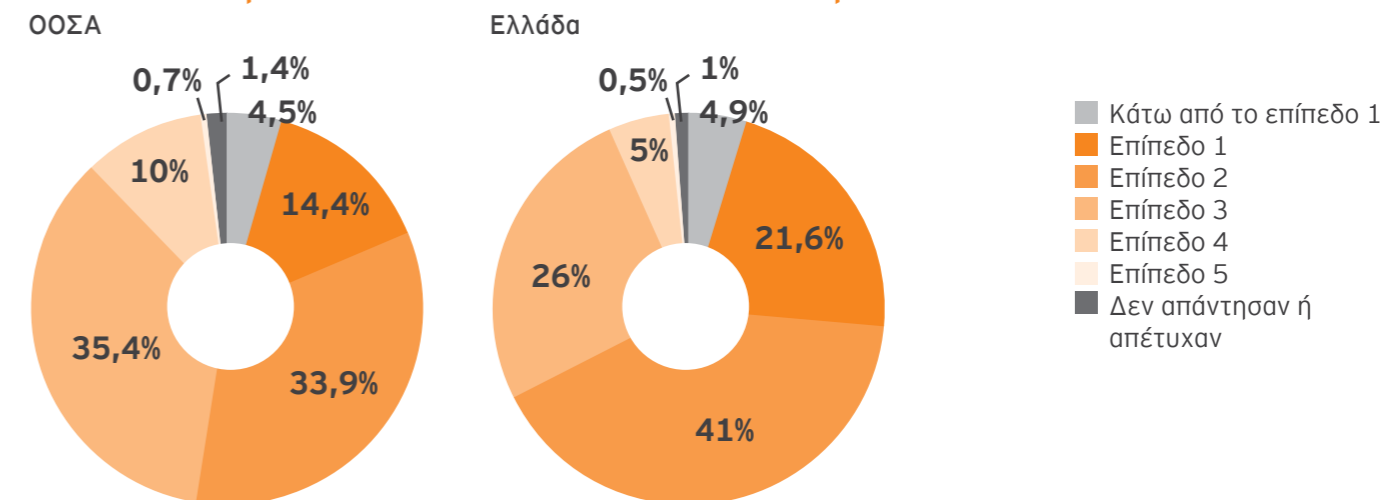
Αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι ποτέ δε διαμορφώθηκε στη χώρα μας μια εθνική στρατηγική για τη σύνδεση της εκπαίδευσης με την απασχόληση. Η αναντιστοιχία μεταξύ των αναγκών της πραγματικής οικονομίας, των προγραμμάτων σπουδών και του αριθμού των εισακτέων στις πανεπιστημιακές σχολές, αποτελεί ευθύνη πρωτίστως της Πολιτείας και δευτερευόντως των ΑΕΙ.

Πολλά, επίσης, από τα προβλήματα που συνδέονται τόσο με τις δεξιότητες, όσο και με τη νοοτροπία, έχουν τις ρίζες τους στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εκπαίδευση, η χώρα μας υστερεί σημαντικά έναντι των εταίρων μας ως προς τις δεξιότητες των νέων 15 ετών ως προς την ανάγνωση, τα μαθηματικά και τις θετικές επιστήμες. Ειδικότερα στα μαθηματικά, το 35,7% παρουσιάζει χαμηλές επιδόσεις, έναντι του ευρωπαϊκού μέσου όρου 22,1% και του στόχου του ΟΟΣΑ για 15%. Με βάση το δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας, η Ελλάδα βρίσκεται στην 26η θέση μεταξύ των 28 χωρών της Ε.Ε. Αποθαρρυντική είναι και η εικόνα μεταξύ των ενηλίκων. Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα του ΟΟΣΑ, τα ποσοστά των Ελλήνων 16-65 ετών με υψηλά επίπεδα δεξιοτήτων στη γλώσσα, τα μαθηματικά και την επίλυση προβλημάτων σε ένα τεχνολογικό περιβάλλον είναι αισθητά χαμηλότερα από το μέσο όρο των χωρών-μελών.

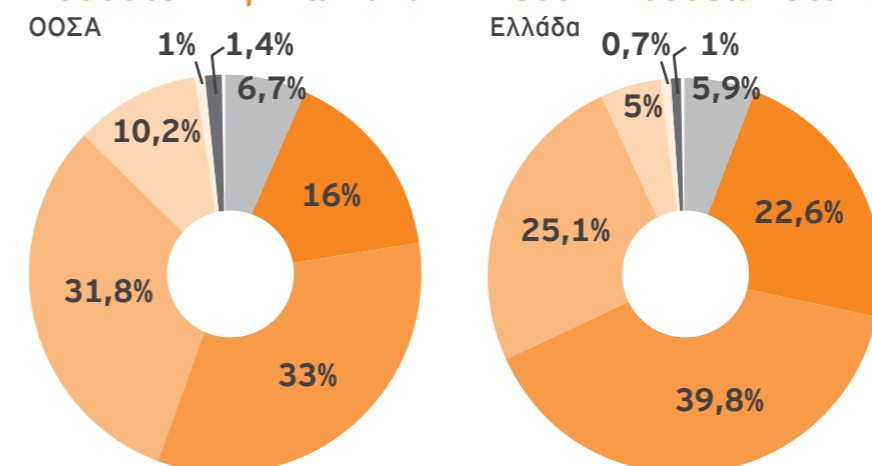
Ελάχιστες είναι, εξάλλου, οι προσπάθειες που γίνονται στα σχολεία για να ενημερωθούν οι μαθητές για τον κόσμο της πραγματικής οικονομίας, να προετοιμαστούν για την ένταξή τους σε αυτόν και να βοηθηθούν στον επαγγελματικό τους προσανατολισμό.

Δεξιότητες ενηλίκων στην Ελλάδα και τον ΟΟΣΑ

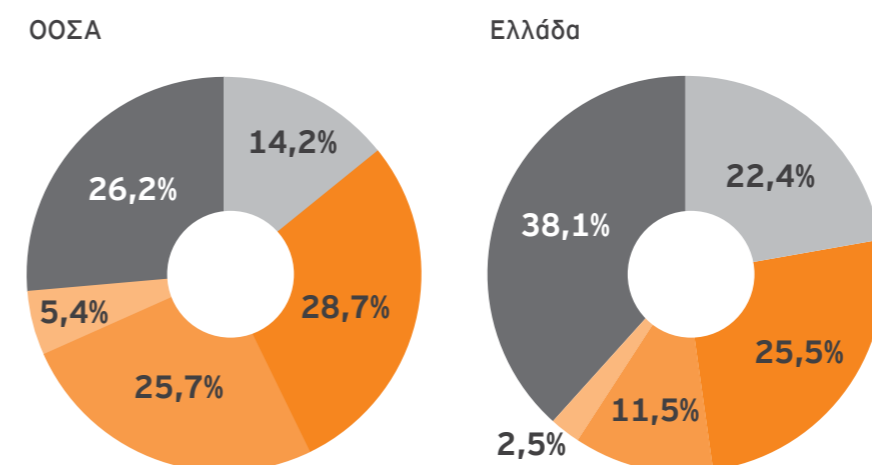
Ποσοστό Ενηλίκων ανά Επίπεδο Επιδόσεων στη Γλώσσα

Ποσοστό Ενηλίκων ανά Επίπεδο Επιδόσεων στα Μαθηματικά

Ποσοστό Ενηλίκων ανά Επίπεδο Επιδόσεων στην Επίλυση Προβλημάτων σε Περιβάλλον Τεχνολογίας

Πηγή: OECD (2016), Survey of Adult Skills
Σημείωση: Λόγω στρογγυλοποίησης των δεκαδικών, το άθροισμα μπορεί να διαφέρει από το 100.

2. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση

Ενώ ο προγραμματισμός της κατανομής των εισακτέων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί σε μεγάλο βαθμό ευθύνη της Πολιτείας, τα προγράμματα σπουδών ανήκουν στις αρμοδιότητες των ιδίων των τμημάτων ΑΕΙ και ΤΕΙ. Η αδυναμία εκσυγχρονισμού και προσαρμογής τους στις σημερινές απαιτήσεις της οικονομίας και κοινωνίας βρίσκονται στον πυρήνα του προβλήματος.

Θα πρέπει, όμως, να αναφέρουμε και την ουσιαστική παρέμβαση της Πολιτείας για να σταματήσουν προσπάθειες αναβάθμισης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και ίδρυσης νέων, καινοτόμων τμημάτων από τα ίδια τα ΑΕΙ. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η τροχοπέδη στην ίδρυση αγγλόφωνων προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών για ξένους φοιτητές σε γνωστικά αντικείμενα που η Ελλάδα έχει ένα ουσιαστικό πλεονέκτημα (π.χ. κλασικές σπουδές) και οι πρόσφατες εξαγγελίες με τις αρνητικές παρεμβάσεις στα εν λειτουργία μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών.

Η έλλειψη σύνδεσης των πανεπιστημίων με την πραγματική οικονομία και τις επιχειρήσεις και η απουσία θεσμικού πλαισίου πρακτικής άσκησης αποτελούν, επίσης, σημαντικούς αρνητικούς παράγοντες.

3. Η αγορά και οι επιχειρήσεις

Πολλά από τα προβλήματα που αναδεικνύει η έρευνα μπορούν, επίσης, να αποδοθούν στην ίδια την επιχειρηματική κοινότητα, αλλά και στη δομή των επιχειρήσεων και της ελληνικής αγοράς. Οι ελληνικές επιχειρήσεις, με ελάχιστες εξαιρέσεις, δεν έχουν προσπαθήσει να καλύψουν τα κενά του εκπαιδευτικού συστήματος και τις αδυναμίες της Πολιτείας. Λίγες μόνο επιχειρήσεις προσφέρουν προγράμματα πρακτικής άσκησης ή μετεκπαίδευσης των στελεχών τους. Σύμφωνα με στοιχεία του Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (CEDEFOP), το ποσοστό των εργαζομένων που έχουν συμμετάσχει σε προγράμματα κατάρτισης που πληρώθηκαν από τον εργοδότη τους μόλις ξεπερνά το 30%, έναντι μέσου όρου στην Ε.Ε. 73%. Αντίστροφα, το ποσοστό όσων συμμετείχαν σε προγράμματα κατάρτισης εκτός ωρών εργασίας είναι το δεύτερο υψηλότερο στην Ευρώπη¹. Ελάχιστες είναι και οι πρωτοβουλίες προσέγγισης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων εκ μέρους των επιχειρήσεων και διασύνδεσής τους με την πανεπιστημιακή κοινότητα. Το μικρό μέγεθος της αγοράς, αλλά και των ιδίων των επιχειρήσεων, και η έλλειψη εξωστρέφειας δε συμβάλλουν, επίσης, στην ανάληψη παρόμοιων πρωτοβουλιών.

4. Η ευρύτερη κοινωνία

Σε ένα μεγάλο βαθμό, τα προβλήματα που αναδεικνύει η έρευνα σχετίζονται με ορισμένες βαθιά ριζωμένες αντιλήψεις της ίδιας της ελληνικής κοινωνίας και την προβληματική της σχέση με τον κόσμο των επιχειρήσεων. Η παραδοσιακή αντίληψη για την αίγλη που περιβάλλει συγκεκριμένα επαγγέλματα, όπως του γιατρού και του δικηγόρου, εξακολουθεί να μεταφέρεται στις νεότερες γενιές. Το ίδιο ισχύει και για την περιφρόνηση της πρακτικής ή χειρωνακτικής εργασίας. Η σχετική σταθερότητα των βάσεων των εισαγωγικών εξετάσεων τα τελευταία χρόνια αποδεικνύει ότι η κατανομή της ζήτησης μεταξύ των πανεπιστημιακών σχολών δεν έχει μεταβληθεί σημαντικά, παρά τις ριζικές αλλαγές στο οικονομικό περιβάλλον.

Την ίδια ώρα, ενώ οι παραδοσιακές προοπτικές απασχόλησης σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα έχουν περιοριστεί σημαντικά, μεγάλο μέρος της ελληνικής κοινωνίας εξακολουθεί να αντιμετωπίζει με επιφυλακτικότητα τις έννοιες του ρίσκου και της επιχειρηματικότητας και, στο βαθμό που τις αποδέχεται, στρέφεται κυρίως προς τις υπηρεσίες και ειδικότερα την εστίαση.

1. CEDEFOP, European Skills & Jobs Survey

Κεφάλαιο 8

Προτάσεις

Στο κεφάλαιο αυτό καταγράφεται μια σειρά από προτάσεις των συντακτών της έκθεσης για την αντιμετώπιση της αναντιστοιχίας μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης στην αγορά εργασίας. Οι προτάσεις αυτές περιλαμβάνουν τόσο παρεμβάσεις χαμηλού κόστους και απλές στην εφαρμογή, όσο και σκέψεις μακροπρόθεσμης εφαρμογής που θα συμβάλουν στη δραστικότερη αντιμετώπιση του προβλήματος.

Οι προτάσεις μας, με βάση και τις διαπιστώσεις των αιτιών του προβλήματος, ομαδοποιούνται σε τρεις γενικές κατευθύνσεις που αντιστοιχούν στις ευθύνες της Πολιτείας, των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων. Ένα κομβικό ζήτημα, ωστόσο, αυτό της επανειδίκευσης, ή reskilling, απαιτεί την παράλληλη ενεργοποίηση και των τριών μερών.

Επανεπίδευση: το πρώτο ζητούμενο

Η ανεργία μεταξύ των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ξεπερνά σήμερα το 20%, όταν, πριν την κρίση, κυμαινόταν στα επίπεδα του 5-6%. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι το αντίστοιχο ποσοστό στην Ισπανία είναι 14,9%, στην Ιταλία 7% και στην Ιρλανδία 6,7%¹.

“

Άλλο ένα ζήτημα είναι και η μετεκπαίδευση. Υπάρχουν σήμερα μηχανικοί, οι οποίοι έχουν εξειδικευθεί στους τομείς του φυσικού αερίου, των φωτοβολταϊκών και των ενεργειακών πιστοποιητικών, και που αντιμετωπίζουν τεράστιο πρόβλημα ανεργίας. Με την κατάλληλη επανεκπαίδευση και πρακτική εμπειρία, θα μπορούσαν να κάνουν επαγγελματικό άλμα σε τομείς που άπτονται της ναυτιλίας και στους οποίους υπάρχει μεγάλο έλλειμμα. Πιο συγκεκριμένα, έχουμε ανάγκη από ηλεκτρολόγους, ηλεκτρονικούς, αυτοματιστές και συγκολλητές. Ειδικά στους ηλεκτρολόγους πλοίων διαπιστώνεται τεράστιο έλλειμμα. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν, όμως, επαγγέλματα, όπως οι ναυπηγοί, που έχουν μηδενική ανεργία.

Ελένη Πολυχρονοπούλου,
Αντιπρόεδρος Δ.Σ.,
Τεχνική Προστασία Περιβάλλοντος Α.Ε.

”

Η ανάγκη απόκτησης νέων δεξιοτήτων μετά την ολοκλήρωση της ανώτερης ή τεχνικής εκπαίδευσης, αναγνωρίζεται ως επιτακτική σε όλο τον κόσμο, δεδομένης της ταχύτητας των τεχνολογικών εξελίξεων και των ανατροπών που αυτές προκαλούν στην οικονομία. Είναι, όμως, ακόμη πιο έντονη στη χώρα μας, λόγω της αδυναμίας του εκπαιδευτικού συστήματος να παρακολουθήσει έγκαιρα τις εξελίξεις αυτές, αλλά και του υψηλού ποσοστού ανεργίας των πτυχιούχων. Πρόκειται, ίσως, για τον πιο αποτελεσματικό τρόπο ευθυγράμμισης των προσφερόμενων δεξιοτήτων με τις τρέχουσες απαιτήσεις της αγοράς.

Η επανειδίκευση μπορεί να είναι ριζική, όπως στην περίπτωση που ένας δικηγόρος στρέφεται στη διοίκηση επιχειρήσεων, ή μερική, όπως όταν ένας προγραμματιστής μαθαίνει μια νέα γλώσσα προγραμματισμού. Ανάλογα με το αντικείμενο, προγράμματα επανειδίκευσης μπορούν να υλοποιήσουν τα πανεπιστημιακά ιδρύματα, οι κλαδικοί φορείς επιχειρήσεων και εργασίας, οι ίδιες οι επιχειρήσεις (on-the-job-training), φορείς του δημοσίου, όπως ο ΟΑΕΔ, ή και ανεξάρτητοι ιδιωτικοί φορείς. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, είναι εξαιρετικά σημαντικό να παρέχεται μια σοβαρή επαγγελματική πιστοποίηση, η οποία να εξασφαλίζει τόσο τον εργαζόμενο, όσο και το μελλοντικό εργοδότη.

Σημαντικός είναι και ο ρόλος των φορέων του δημοσίου που προσφέρουν προγράμματα κατάρτισης και επανειδίκευσης. Χρειάζεται, όμως, τα προγράμματα αυτά να ενταχθούν σε ένα μακροπρόθεσμο εθνικό σχεδιασμό που θα βασίζεται στις πραγματικές ανάγκες

“

Ειδικά courses, εκπαιδευτικά προγράμματα ή και μεταπτυχιακά επικεντρωμένα στην αγορά, 3μηνα πανεπιστημιακά προγράμματα για ανθρώπους που εργάζονται παράλληλα, internships σε μεγάλες εταιρείες, προγράμματα συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων και επιχειρηματικού κόσμου, μπορεί να βοηθήσουν. Π.χ., ένα στέλεχος από την οικονομική διαχείριση, με ένα κατάλληλο course μπορεί να λειτουργήσει πολύ καλύτερα σε μια εταιρεία πληροφορικής.

Μάρκος Βερέμης,
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος,
Upstream Α.Ε.

”

της οικονομίας στα χρόνια που έρχονται. Χρειάζεται, πάνω απ' όλα, οι φορείς αυτοί να στελεχωθούν από εξειδικευμένο προσωπικό και να διοικούνται από τα κατάλληλα στελέχη.

Η επανειδίκευση θα βοηθήσει στην αποσυμφόρηση τομέων όπου παρατηρείται κορεσμός και στη στρόφη των νέων επιστημόνων σε γνωστικά αντικείμενα όπου υπάρχει αυξημένη ζήτηση. Ο κορεσμός μπορεί να οφείλεται σε ιστορικούς/παραδοσιακούς λόγους, όπως στα επαγγέλματα γιατρών, δικηγόρων, φιλόλογων κ.λπ., ή σε συγκυριακούς λόγους, όπως στην περίπτωση όσων ειδικεύθηκαν στην τεχνολογία των φωτοβολταϊκών, όπου υπήρξε πρόσκαιρα αυξημένη ζήτηση.

Η επανειδίκευση δεν αποτελεί πανάκεια, ούτε μπορεί να καλύψει τις ανάγκες όλων των εργαζομένων. Εκφράζονται, για παράδειγμα, επιφυλάξεις για το κατά πόσο μπορεί να βοηθήσει άτομα που έχουν ξεπεράσει μια συγκεκριμένη ηλικία. Ωστόσο, η διεθνής εμπειρία και πρακτική δείχνει ότι, καθώς αυξάνεται το προσδόκιμο ζωής και η διάρκεια της παραγωγικής ζωής των εργαζομένων, μεγάλες επιχειρήσεις επιδιώκουν να επανεκπαιδεύουν τα στελέχη τους ακόμη και σε μεγάλες ηλικίες.

Ο ρόλος της Πολιτείας

Πρώτη προτεραιότητα αποτελεί η χάραξη μιας εθνικής στρατηγικής για τη σύνδεση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την απασχόληση. Η Πολιτεία, σε συνεργασία με την ακαδημαϊκή και την επιχειρηματική/επαγγελματική κοινότητα, θα πρέπει να επανεξετάσει τους αριθμούς των εισακτέων ανά πανεπιστημιακή σχολή και γνωστικό αντικείμενο και να τους προσαρμόσει στις σύγχρονες τάσεις της παγκόσμιας οικονομίας, αλλά και στις επιτακτικές ανάγκες της χώρας μας.

Θα πρέπει, επίσης, να ενισχυθούν τα μαθήματα επαγγελματικού προσανατολισμού στη μέση εκπαίδευση, σε συνεργασία με τους σχετικούς επαγγελματικούς και επιστημονικούς φορείς. Είναι ανάγκη να εκπαιδευτούν οι καθηγητές που είναι επιφορτισμένοι με το αντικείμενο αυτό και να δοθούν ευκαιρίες στους μαθητές να έρχονται σε τακτική επαφή με τον κόσμο των επιχειρήσεων και των επαγγελματικών χώρων, μέσα από επισκέψεις σε χώρους εργασίας και παρουσιάσεις από στελέχη και επιστήμονες.

Το CEDEFOP εκτιμά ότι, ως το 2020, το 60% των θέσεων εργασίας στην Ελλάδα θα απαιτεί προσόντα μεσαίου επιπέδου, που συχνά αποκτώνται μέσα από την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Παρόλα αυτά, η πλειοψηφία των νέων συνεχίζει και σήμερα, σε ποσοστό 70%, να επιλέγει το Γενικό Λύκειο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η επαγγελματική εκπαίδευση παραμένει για τους γονείς και τους μαθητές η δεύτερη επιλογή και προσελκύει μαθητές με χαμηλές επιδόσεις και από χαμηλότερα οικονομικά στρώματα. Για το λόγο αυτό, το ποσοστό των νέων που επιλέγουν την επαγγελματική εκπαίδευση παραμένει κάτω του 30%,

όταν ο αντίστοιχος μέσος όρος στην Ε.Ε. είναι 50%. Άρα, η ελληνική Πολιτεία θα πρέπει να ενθαρρύνει τη συμμετοχή στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, αναβαθμίζοντας τις προσφερόμενες τεχνικές σπουδές και προσφέροντας κίνητρα κανονιστικής (π.χ. επικύρωση και πιστοποίηση των προσόντων) και οικονομικής μορφής.

Η Πολιτεία θα μπορούσε, επίσης, να θεσπίσει κίνητρα για τον επαναπατρισμό επιτυχημένων επαγγελματιών από το εξωτερικό, ιδιαίτερα στους κλάδους αιχμής της ελληνικής οικονομίας. Τα στελέχη αυτά αφενός θα καλύψουν τις άμεσες ανάγκες των αντίστοιχων επιχειρήσεων και, αφετέρου, θα μεταφέρουν την εμπειρία τους, λειτουργώντας ως θετικά παραδείγματα για τους συναδέλφους τους.

Πανεπιστημιακά ιδρύματα

Ο επανασχεδιασμός των προγραμμάτων σπουδών αποτελεί βασικό ζητούμενο. Αυτό προϋποθέτει σαφή κατανόηση των τάσεων της παγκόσμιας οικονομίας, αλλά και την αμεσότερη εμπλοκή εκπροσώπων της επιχειρηματικής κοινότητας σε επίπεδο σχολών. Η ίδρυση business advisory councils, κατά το πρότυπο πολλών πανεπιστημίων του εξωτερικού, θα μπορούσε να λειτουργήσει καταλυτικά προς αυτή την κατεύθυνση.

“

Ο καλύτερος τρόπος είναι η διασύνδεση των πανεπιστημίων με τη βιομηχανία και τις εταιρείες. Αν αυτές οι δύο πλευρές έρθουν κοντά και συνεργαστούν στενά, τότε τα αποτελέσματα θα είναι εμφανή. Το internship θα έπρεπε να αποτελεί βασικό τμήμα της εκπαίδευσης. Για εμένα, η λύση στο πρόβλημα είναι το internship.

Βασίλειος Κάτσος,
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος,
Pharmathen

”

Κοινή είναι η διαπίστωση ότι πολλοί καθηγητές των ΑΕΙ, ενώ διαθέτουν σημαντική θεωρητική κατάρτιση, δεν έχουν σοβαρή επαφή με την πραγματική οικονομία και τον παραγωγικό ιστό της χώρας. Το κενό αυτό θα μπορούσε να καλυφτεί σε συνεργασία με τις επιχειρήσεις στη διάρκεια μιας εκπαιδευτικής άδειας (sabbatical).

Τόσο οι φοιτητές, όσο και οι επιχειρήσεις, διαπιστώνουν σήμερα την ανάγκη στενότερης διασύνδεσης των πανεπιστημιακών σχολών με την πραγματική οικονομία.

Ο θεσμός της πρακτικής άσκησης πρέπει να επεκταθεί, αλλά και να οργανωθεί με πιο συστηματικό τρόπο και να δημιουργηθεί ένα ευέλικτο θεσμικό πλαίσιο για τη λειτουργία του. Σήμερα, παρατηρείται μια δυσκολία συντονισμού μεταξύ των γραφείων διασύνδεσης των πανεπιστημιακών σχολών και των τμημάτων ανθρώπινου δυναμικού των επιχειρήσεων. Τα τμήματα διασύνδεσης θα χρειαστεί να ενισχυθούν με το κατάλληλο εξειδικευμένο προσωπικό, ενώ οι

επιχειρήσεις από την πλευρά τους θα πρέπει να δώσουν περισσότερες ευκαιρίες άσκησης και να αξιοποιήσουν παραγωγικά τους ασκούμενους. Προϋπόθεση, βέβαια, για αυτό είναι τα προγράμματα άσκησης να είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες των επιχειρήσεων. Ιδιαίτερα για τα παραγωγικά τμήματα των ΑΕΙ, θα πρέπει να εξεταστεί η σταδιακή καθιέρωση της υποχρεωτικής πρακτικής άσκησης. Θα πρέπει, επίσης, να επανεξεταστεί το ζήτημα της διάρκειας της πρακτικής άσκησης, καθώς η μηνιαία ή διμηνιαία άσκηση δεν προσφέρει ουσιαστικές γνώσεις στους μαθητευόμενους, ούτε προστιθέμενη αξία για τις επιχειρήσεις. Τέλος, θα ήταν χρήσιμο να υπάρχει μεγαλύτερη ευελιξία όσον αφορά στο χρόνο πραγματοποίησης της πρακτικής άσκησης, καθώς θα πρέπει να προσαρμόζεται σε περιόδους που οι επιχειρήσεις ή τμήματα αυτών έχουν πραγματική ανάγκη, και όχι σε νεκρές περιόδους, όπου, εκ των πραγμάτων, οι ασκούμενοι δε θα μπορούσαν να απασχοληθούν σε συγκεκριμένα έργα, από τα οποία θα μπορούσαν να αποκτήσουν γνώσεις και εμπειρίες.

“Ιδανικά θα έπρεπε να συνεργάζονται τα πανεπιστήμια με τις επιχειρήσεις, για να προσφέρουν τέτοια προγράμματα εξειδίκευσης. Θα έπρεπε να ακολουθήσουμε το παράδειγμα της Γερμανίας. Η επανειδίκευση μπορεί να είναι χρήσιμη, αλλά πρέπει να γίνει μέσω συνεργασίας πανεπιστημίων με μεγάλες επιχειρήσεις, που έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν μεγάλης έκτασης προγράμματα.

Νίκος Χριστοδούλου,
CEO, CHB Group

“Το λεγόμενο διεθνώς "reskilling" θα μπορούσε να φέρει αποτέλεσμα. Όμως, δε φτάνει μόνο η εκπαίδευση, χρειάζεται και "on the job training" για τουλάχιστον ένα χρόνο. Στο πλαίσιο αυτό, οι Έλληνες Κατασκευαστές Ναυτιλιακού Εξοπλισμού (HEMEXPO), έχουμε αναλάβει μια πρωτοβουλία σε αυτή την κατεύθυνση, που υλοποιείται με δωρεά του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ). Πιο συγκεκριμένα, στοχεύουμε στη δημιουργία περισσότερων από 80 νέων θέσεων εργασίας. Το πρόγραμμα, διάρκειας δύο ετών, εντάσσεται στην πρωτοβουλία του Ιδρύματος, Επανεκκίνηση και Ενίσχυση των Νέων, που έχει ως στόχο την αντιμετώπιση του υψηλού ποσοστού ανεργίας των νέων, σκοπεύοντας στη δημιουργία καλύτερων προοπτικών εργασίας και ευκαιριών για τη νέα γενιά. Οι άνθρωποι αυτοί, μετά από δύο χρόνια, θα έχουν ένα τέτοιο βιογραφικό που θα μπορούσαν να απορροφηθούν άμεσα από την αγορά.

Ελένη Πολυχρονοπούλου,
Αντιπρόεδρος Δ.Σ.,
Τεχνική Προστασίας Περιβάλλοντος Α.Ε.

“Το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε στην ανεύρεση ανθρώπινου δυναμικού εντοπίζεται στον τομέα των εξαγωγών. Θα ήταν πολύ χρήσιμο να πραγματοποιούνται προγράμματα πρακτικής άσκησης των οικονομικών σχολών σε εξωστρεφείς εταιρείες σε άλλες χώρες της Ε.Ε., για να αποκτήσουν οι νέοι εμπειρία στο θέμα των εξαγωγών.

Χρίστος Παπαδημητρίου,
CEO, ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Χ.Κ.

“Μπορούμε να ακολουθήσουμε παραδείγματα από πανεπιστήμια του εξωτερικού για την επανειδίκευση με πιο πρακτικές μεθόδους, όπως: Case methodology, group discussion, problem solving exercises.

Philipp Brinkmann,
CEO, Tripsta

Εξαιρετικά σημαντική θα ήταν και η δυνατότητα πρακτικής άσκησης σε επιχειρήσεις του εξωτερικού, καθώς θα έδινε τη δυνατότητα εξοικείωσης με πρακτικές και τεχνογνωσία που ενδεχομένως στερούνται οι ελληνικές επιχειρήσεις.

Θετικά αποτελέσματα θα είχε, επίσης, και η καθιέρωση ενός «εθνικού προγράμματος Erasmus», που θα έδινε τη δυνατότητα σε φοιτητές να παρακολουθούν για ένα ή περισσότερα εξάμηνα μαθήματα σε διαφορετική σχολή. Αυτό θα επέτρεπε, για παράδειγμα, σε μια φοιτήτρια του Πολυτεχνείου να παρακολουθήσει μαθήματα διοίκησης επιχειρήσεων, ή σε ένα φοιτητή της Γεωπονικής να εξειδικευτεί στο διεθνές μάρκετινγκ.

Με δεδομένες τις αδυναμίες στον τομέα του επαγγελματικού προσανατολισμού στη μέση εκπαίδευση, θετικά αποτελέσματα θα είχε και η καθιέρωση από τα πανεπιστήμια καλοκαιρινών προγραμμάτων (summer schools) για μαθητές Λυκείου. Αυτό θα έδινε την ευκαιρία στους μαθητές να εξοικειωθούν με το αντικείμενο της επιλογής τους και να προσέρχονται στις πανελλήνιες εξετάσεις με μεγαλύτερη σιγουριά για τις επιλογές τους.

Στην Ελλάδα, αυτή τη στιγμή λειτουργούν πάνω από 900 μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών στα ΑΕΙ και ΤΕΙ, από τα οποία αποφοιτούν ετησίως πάνω από 20.000 μεταπτυχιακοί φοιτητές, με περίπου το 50% να είναι εργαζόμενοι. Η προσφορά τους είναι ανεκτίμητη, γιατί τα περισσότερα προσφέρουν ένα υψηλό επίπεδο ακαδημαϊκό περιβάλλον, εφάμιλλο των ξένων γνωστών ΑΕΙ, και επικεντρώνονται, κυρίως, στο θέμα της επανειδίκευσης (μερικής ή ριζικής). Στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης εθνικής στρατηγικής, θα πρέπει να αναβαθμιστεί η ποιότητά τους μέσω της διεθνούς πιστοποίησης, της δημιουργίας ξενόγλωσσων μεταπτυχιακών σε όλες τις σχολές και της έμφασης

σε νέες ειδικότητες (π.χ. Business Analytics), ή σε υβριδικές ειδικότητες (π.χ. Heritage Management).

Πίνακας 7

Μεταπτυχιακά Προγράμματα ανά Επιστημονικό Πεδίο

Επιστημονικό Αντικείμενο	Αριθμός προσφερόμενων προγραμμάτων
Κοινωνικές & ανθρωπιστικές επιστήμες	210
Οικονομικές επιστήμες & διοίκηση επιχειρήσεων	168
Επιστήμες υγείας	152
Επιστήμες μηχανικού	96
Πληροφορική	83
Βιολογία - περιβάλλον	65
Φυσικές επιστήμες	37
Γεωργία-δασσοκομία-αλιευτική- κτηνιατρική	35
Τέχνες	32
Δίκαιο	27
Εφαρμοσμένες επιστήμες (μαθηματικά & στατιστική)	19
Πληροφόρηση & τεκμηρίωση	11
Τουρισμός	11

Πηγή: <https://www.eduguide.gr/grad/table?publicorprivate=public>

Όπως φαίνεται στον πίνακα 7, τα μεταπτυχιακά προγράμματα ανταποκρίνονται περισσότερο (σε σχέση με τα προπτυχιακά) στις ανάγκες της ανάπτυξης. Παρ' όλα αυτά, και εδώ θα μπορούσε να υπάρξει ένας εξορθολογισμός και να αυξηθούν, για παράδειγμα, τα μεταπτυχιακά προγράμματα που αφορούν στους σημαντικούς κλάδους του τουρισμού και της αγροδιατροφής.

Σημαντική, τέλος, για την εξοικείωση των φοιτητών με την πραγματική οικονομία, κρίνεται και η καθιέρωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων με τη χρήση case studies και τη συμμετοχή σε αυτά στελεχών επιχειρήσεων.

“Υπάρχουν κενά στα νέα παιδιά, αλλά όχι σε τραγικά επίπεδα. Τους βοηθάμε με εσωτερικό training και με on the job training (appraisal διαδικασίες και job rotation). Εμείς, όταν ξεκινήσαμε, κληθήκαμε να δημιουργήσουμε ένα φυτώριο ερευνητών. Και σήμερα, αν και έχουμε μεγαλώσει, το ίδιο κάνουμε.

Βασίλειος Κάτσος,
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος,
Pharmathen

Υπάρχουν τομείς στρατηγικής σημασίας στους οποίους η χώρα μας μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην επιστημονική και επαγγελματική τους διεθνή ανάπτυξη, όπως η ναυτιλία, η αγροτική παραγωγή, ο πολιτισμός και ο τουρισμός. Τα ελληνικά ΑΕΙ θα μπορούσαν να

παίξουν ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση διεθνών κέντρων ανάπτυξης των τομέων αυτών, μέσω της δημιουργίας ερευνητικών κέντρων αριστείας και αγγλόφωνων προγραμμάτων εκπαίδευσης σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο. Τα κέντρα και τα προγράμματα αυτά θα προσελκύσουν ταλέντα από όλο τον κόσμο, θα βοηθήσουν στην επαγγελματική αποκατάσταση των Ελλήνων φοιτητών/ερευνητών και θα προσφέρουν σημαντική προστιθέμενη αξία στο ΑΕΠ.

Οι επιχειρήσεις και η αγορά

Όπως προκύπτει από τα διαχρονικά στοιχεία της απασχόλησης, αλλά και από τις συστάσεις και διαγραφές επιχειρήσεων, η ελληνική επιχειρηματικότητα δεν έχει ακόμη στραφεί στους κλάδους εκείνους που μπορούν να στηρίξουν τη βιώσιμη επανεκκίνηση της οικονομίας. Εξαιρεση αποτελούν οι κλάδοι του τουρισμού και, σε μικρότερο βαθμό, των τροφίμων και των φαρμάκων. Αντίθετα, μόνο δειλά βήματα έχουν γίνει στους τομείς της πληροφορικής και της τεχνολογίας, της ενέργειας, των logistics, ή σε άλλους κλάδους αιχμής που έχουν κατά καιρούς υποδείξει σημαντικές μελέτες για την ελληνική οικονομία.

“Δεν υπάρχουν αρκετές πραγματικά εξωστρεφείς εταιρείες, ώστε να μπορέσει να χτίσει κανείς διεθνή εμπειρία πάνω στις πωλήσεις. Επίσης, λόγω της ιδιαίτερης κατάστασης της χώρας μας, είναι πάρα πολύ δύσκολο να προσελκύσεις έμπειρα στελέχη από το εξωτερικό, παρά μόνο αν ανοίξεις γραφείο εκτός Ελλάδας.

Μάρκος Βερέμης,
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος,
Upstream A.E.

Συγχρόνως, η διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας, το μέγεθος της αγοράς και η δομή των επιχειρήσεων, συμβάλλουν σημαντικά στην αναντιστοιχία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας. Το μικρό μέγεθος της μέσης ελληνικής επιχείρησης, ο υψηλός αριθμός αυτοαπασχολούμενων, η έλλειψη εξαγωγικού προσανατολισμού, η χαμηλή διεύθυνση των νέων τεχνολογιών, η μικρή συμμετοχή της μεταποίησης και η αυξανόμενη στρόφη προς τις υπηρεσίες και, ειδικότερα, στην εστίαση, δε βοηθούν τους φορείς της ιδιωτικής οικονομίας να ανταποκριθούν στις ανάγκες της νέας οικονομίας.

“Λείπουν οι δεξιότητες στη βιομηχανική παραγωγή, γιατί δεν υπάρχουν αρκετές βιομηχανίες στην Ελλάδα για να έχουν καλλιεργήσει έμπειρο εργατικό δυναμικό.

Μαριλίζα Γρηγοροπούλου,
Διευθύντρια Ανθρώπινου Δυναμικού,
E.I.ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.

Οι παθογένειες αυτές δε θα θεραπευτούν βραχυπρόθεσμα. Η ωρίμανση της ελληνικής οικονομίας προϋποθέτει τη θέσπιση κινήτρων και αντικινήτρων από την Πολιτεία, τον κατάλληλο προσανατολισμό των ευρωπαϊκών προγραμμάτων και, βέβαια, τη δημιουργία ενός νέου πειστικού αφηγήματος που θα επιταχύνει τον επαναπροσανατολισμό του ιδιωτικού τομέα.

Ωστόσο, είναι επιτακτική η ανάγκη και με τα σημερινά δεδομένα οι επιχειρήσεις να συμβάλουν πιο ενεργά στην προσπάθεια αναβάθμισης και καλύτερης αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού.

“

Η εταιρεία πραγματοποιεί ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για όλους τους νεοπροσλαμβανόμενους, με τίτλο Job Effectiveness and Satisfaction Seminar (διάρκεια 1-2 ημέρες). Στόχος είναι η εισαγωγή των συμμετεχόντων στη φιλοσοφία και τον τρόπο λειτουργίας της εταιρείας, η γνωριμία με την υπόλοιπη ομάδα, η παρουσίαση των απαιτούμενων επικοινωνιακών και διοικητικών δεξιοτήτων και η στοιχειώδης SWOT Analysis.

**Ηλίας Λαδός, DPA,
Human Resources & Training Manager,
Danaos Shipping Co.Ltd**

”

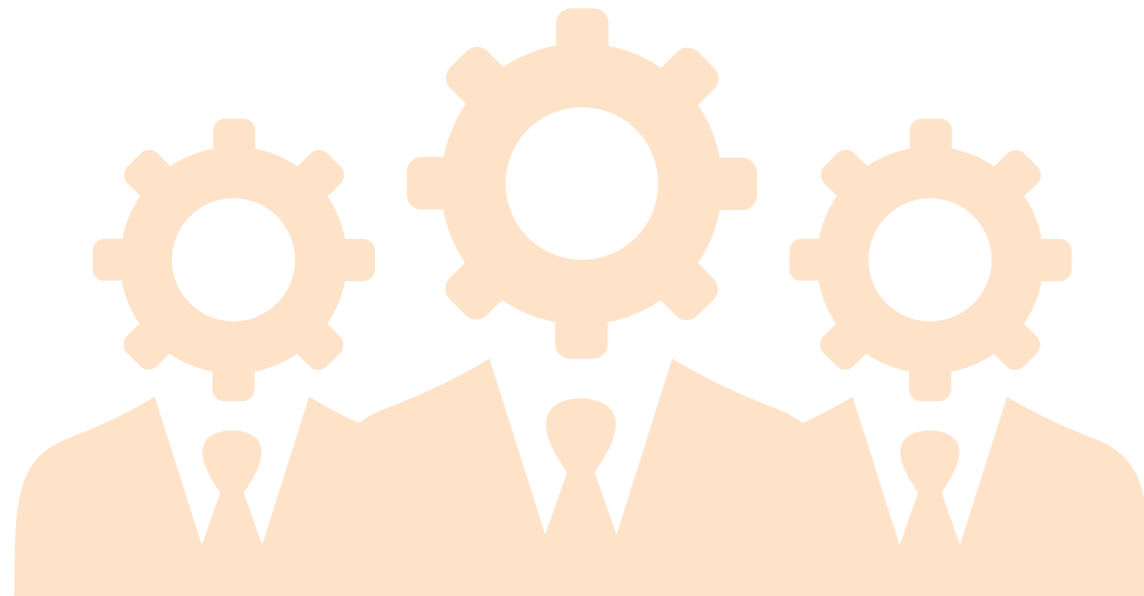
Θα πρέπει να αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των επιχειρήσεων που προσφέρουν προγράμματα ουσιαστικής πρακτικής άσκησης σε φοιτητές. Τα προγράμματα αυτά θα έπρεπε να είναι μεγαλύτερης διάρκειας, ούτως ώστε η παρεχόμενη εργασία να είναι ουσιαστική προς όφελος και των δύο πλευρών. Μεγάλη προσπάθεια πρέπει να καταβληθεί από πλευράς των επιχειρήσεων για καλύτερο συντονισμό με τα γραφεία διασύνδεσης των πανεπιστημίων, για να μπορέσουν οι σχολές να κατανοήσουν και να προσαρμοστούν στις πραγματικές ανάγκες των επιχειρήσεων. Είναι πολύ σημαντικό στο σχεδιασμό των προγραμμάτων πρακτικής άσκησης,

αλλά και στη συνεργασία με τα γραφεία διασύνδεσης των πανεπιστημίων, το συντονιστικό ρόλο να έχουν τα Τμήματα Ανθρώπινου Δυναμικού των επιχειρήσεων, που διαθέτουν και την απαραίτητη τεχνογνωσία.

Έρευνα του Ελληνοαμερικανικού Εμπορικού Επιμελητηρίου έδειξε ότι το 51% των συμμετεχόντων προσφέρει προγράμματα πρακτικής άσκησης, ενώ το 27% τα διέκοψε και το 22% δε διέθετε ποτέ. Σύμφωνα με την έρευνα, το 37% των φοιτητών τελικά προσλαμβάνεται από την επιχείρηση, ενώ, για τη βελτίωση του θεσμού, οι επιχειρήσεις θεωρούν ότι θα βοηθούσε μια κοινή πλατφόρμα για τους εκπαιδευόμενους, καλύτερη αντιστοίχιση των φοιτητών με τις απαιτήσεις των θέσεων εργασίας και ένας σαφέστερος προσδιορισμός της σχέσης εργασίας.

Σημαντικό είναι, επίσης, να επεκταθούν και να ενισχυθούν τα προγράμματα επανειδίκευσης των επιχειρήσεων. Ο θεσμός της ενδοεπιχειρησιακής επανειδίκευσης είναι πολύ λιγότερο διαδεδομένος από ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς μόνο ένας περιορισμένος αριθμός μεγάλων επιχειρήσεων έχει αναπτύξει παρόμοια προγράμματα. Καθοριστικής σημασίας είναι η επέκταση των προγραμμάτων αυτών και στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, όπου σήμερα απασχολείται το μεγαλύτερο ποσοστό των εργαζομένων και όπου παρατηρείται η μεγαλύτερη υστέρηση από πλευράς δεξιοτήτων. Αυτό θα μπορούσε να γίνει μέσα από κλαδικές οριζόντιες δομές.

Σε τελευταία ανάλυση, οι ελληνικές επιχειρήσεις είναι αυτές που κατ' εξοχήν γνωρίζουν τις πραγματικές ανάγκες της οικονομίας σε ανθρώπινο δυναμικό και, κατ' επέκταση, σε αυτές πέφτει το βάρος της ενημέρωσης της κοινωνίας και, ειδικότερα, των νέων για τις προοπτικές απασχόλησης. Οι επιχειρήσεις οφείλουν να δημιουργήσουν νέους, αποτελεσματικούς διαύλους επικοινωνίας και ενημέρωσης, μέσω ειδικών σεμιναρίων, ημερών καριέρας, επισκέψεων στις εγκαταστάσεις τους και, κυρίως, στενότερης συνεργασίας με τα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Βέλτιστες πρακτικές στη διασύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας

Παρά τα προβλήματα που έχουν αναλυθεί στα προηγούμενα κεφάλαια, η μελέτη κατέγραψε 30 βέλτιστες πρακτικές που ήδη υλοποιούνται, αποδεικνύοντας ότι, και στην Ελλάδα, μπορούμε να συνδέσουμε το εκπαιδευτικό σύστημα με το επιχειρείν, με στόχο τις αναπτυξιακές προοπτικές. Οι βέλτιστες πρακτικές είναι πολύ περισσότερες, απλώς αυτές που έχουν καταγραφεί στη μελέτη αυτή μπορεί να θεωρηθούν ως οδηγός, για να επεκταθούν στο ευρύτερο φάσμα της εκπαίδευσης και του επιχειρείν.

Προγράμματα που συμβάλλουν στην αναπτυξιακή προσπάθεια

1. Τμήμα Επιστήμης Τροφίμων και Διατροφής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Το Τμήμα Επιστήμης Τροφίμων και Διατροφής του Πανεπιστημίου Αιγαίου στη Λήμνο, έχοντας κλείσει μόλις 7 χρόνια από την έναρξη της λειτουργίας του, έχει αναπτύξει συνέργειες με επιχειρήσεις του χώρου, με στόχο την παραγωγή νέων, υψηλής διατροφικής αξίας προϊόντων, που καλύπτουν τις ανάγκες του σύγχρονου καταναλωτή, αξιοποιώντας παραδοσιακά προϊόντα και νέες τεχνικές, ή, όπως συχνά λέμε, "back to the future". Επίσης, έχει αναπτύξει σειρά από υγιείς συνεργασίες με παραγωγικές μονάδες, που, όχι μόνο έχουν οδηγήσει σε υψηλή απασχολησιμότητα τους αποφοίτους του, αλλά έχουν παράξει θετικά αποτελέσματα και για τις ίδιες τις συνεργαζόμενες επιχειρήσεις. Δίνει την ευκαιρία στους φοιτητές να κάνουν πρακτική άσκηση στο δεύτερο έτος των σπουδών τους σε μεγάλες επιχειρήσεις και δημόσιους φορείς. Επιπλέον, ασχολείται και με τη δημιουργία νέων προϊόντων διατροφής, τα οποία προωθεί μέσω του διαγωνισμού ECOTROPHELIA σε εθνικό, αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο, αποσπώντας αρκετές διακρίσεις. Τέλος, φέτος διοργανώνει και το Θερινό Σχολείο με θέμα «Μεσογειακά Τρόφιμα: Διατροφικά Οφέλη και Αξίες τους - MedFood2017».

2. Νέα Πανεπιστημιακά Τμήματα για τον Τουρισμό

Ιδρύθηκε πρόσφατα το Τμήμα Τουριστικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς, με αποστολή να καλλιεργεί και να προάγει την επιστήμη με την έρευνα και να παρέχει ολοκληρωμένη εκπαίδευση σε θέματα τουρισμού, γενικά, και τουριστικής βιομηχανίας, ειδικά. Παράλληλα, αξίζει να αναφερθεί η δημιουργία του Τμήματος Οικονομικής και Διοίκησης Τουρισμού στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, με αντίστοιχο προσανατολισμό.

Και τα δύο τμήματα θα δεχτούν για πρώτη φορά προπτυχιακούς φοιτητές και φοιτήτριες το Σεπτέμβριο του 2017. Επιπλέον, στο Τμήμα Οικονομικής και Διοίκησης Τουρισμού του Πανεπιστημίου Αιγαίου, θα λειτουργήσει, σε συνεργασία με τα Τμήματα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Γεωγραφίας και Πληροφορικής και Τηλεματικής του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου και το IREST (Institut de Recherche et d'Études Supérieures du Tourisme) του Πανεπιστημίου Paris 1 Panthéon-Sorbonne, το Κοινό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, με τίτλο «Ανάπτυξη Αειφόρου Τουρισμού: Πολιτισμική Κληρονομιά, Περιβάλλον, Κοινωνία».

3. Αμερικανική Γεωργική Σχολή

Η Αμερικανική Γεωργική Σχολή (με έδρα τη Θεσσαλονίκη) προσφέρει επί πολλές δεκαετίες ολοκληρωμένα εκπαιδευτικά προγράμματα συνοδευόμενα από πρακτική εφαρμογή και εργαστήρια στη σχεδίαση και ανάπτυξη ποιοτικών αγροτικών προϊόντων και επιχειρήσεων αγροδιατροφής (πρωτογενής και δευτερογενής τομέας) σε όλα τα επίπεδα σπουδών: γενικό και επαγγελματικό Λύκειο, κολέγιο και εκπαίδευση ενηλίκων. Γνωστές εταιρείες του δευτερογενούς τομέα υποστηρίζουν τις εκπαιδευτικές και ερευνητικές δραστηριότητές του, με υποτροφίες και δυνατότητα πρακτικής άσκησης. Πρόσφατα, ξεκίνησε η λειτουργία του Κέντρου Αγροδιατροφικής Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας, για την ανάδειξη και υποστήριξη επιχειρηματικών ιδεών από άτομα που επιζητούν να αναπτύξουν μια βιώσιμη επιχείρηση και να κάνουν καριέρα στο χώρο της παραγωγής, της μεταποίησης και της διακίνησης αγροτικών προϊόντων υψηλής ποιότητας. Η σχολή εξασφαλίζει χρηματοδότηση από τη διάθεση προϊόντων της μέσω του δικτύου του λιανεμπορίου.

4. Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στην Τεχνολογία και Καινοτομία

Η Σχολή Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης και η Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών του Πολυτεχνείου Κρήτης συνδιοργανώνουν ένα διεθνές εντατικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα, ετήσιας διάρκειας, το οποίο οδηγεί στην απονομή ενός Master of Science (MSc) στη Διοίκηση της Τεχνολογίας και της Καινοτομίας ("Master of Science in Technology and Innovation Management"). Το πρόγραμμα προσφέρεται στην αγγλική γλώσσα και σε αυτό διδάσκουν διακεκριμένοι καθηγητές τόσο από το εσωτερικό, όσο και από το εξωτερικό. Στους φοιτητές

δίνεται, σε συνεργασία με Πανεπιστήμια και Ιδρύματα στο Ισραήλ, η δυνατότητα πρακτικής άσκησης στη δημιουργία καινοτόμων startup επιχειρήσεων.

5. Διεθνές Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στη Διαχείριση Πολιτισμικής Κληρονομιάς

Το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο του Kent, διοργανώνουν Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στη Διαχείριση Πολιτισμικής Κληρονομιάς (MA in Heritage Management). Πρόκειται για ένα εντατικό μεταπτυχιακό πρόγραμμα, που συνδυάζει μοναδικά τους χώρους της αρχαιολογίας και της διοίκησης επιχειρήσεων και διδάσκεται στα αγγλικά, στην περιοχή της Ελευσίνας, μία περιοχή σημαντικού αρχαιολογικού πλούτου. Δίνει έμφαση στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων που απαιτούνται για τη διαχείριση της πολιτισμικής κληρονομιάς ανά τον κόσμο, καθώς και στην αποτελεσματική συνεργασία με αρχαιολόγους, συντηρητές έργων τέχνης, ειδικών στον τομέα του μάρκετινγκ και της εκπαίδευσης, όσο και στην εξασφάλιση πόρων για χρηματοδότηση αρχαιολογικών έργων. Το πρόγραμμα είναι διεθνούς προσανατολισμού και το παρακολουθούν φοιτητές από όλο τον κόσμο.

Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και επανειδίκευση άνεργων πτυχιούχων

6. Κέντρα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης

Τα πανεπιστήμια, μέσω των ΚΕΚ, έχουν αναπτύξει εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία απευθύνονται σε ιδιώτες/επαγγελματίες, με σκοπό την αναβάθμιση της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσής τους για την απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, οι οποίες αυξάνουν την ενεργό συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας. Για παράδειγμα, το Κέντρο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης του ΕΚΠΑ, λειτουργεί από το 2001 και, μέχρι τώρα, έχουν παρακολουθήσει τα 200 και πλέον προγράμματά του πάνω από 45.000 άτομα. Αντίστοιχα προγράμματα προσφέρονται από τα ΚΕΚ του Πανεπιστημίου Πειραιά, Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Πανεπιστημίου Πατρών, κ.λπ. Πολλά από αυτά τα προγράμματα οδηγούν σε πιστοποίηση δεξιοτήτων, όπως για παράδειγμα το πρόγραμμα «Κατάρτιση και Πιστοποίηση Βασικών Δεξιοτήτων Πληροφορικής» του ΚΕΚ του Πανεπιστημίου Πατρών, που οδηγεί σε απόκτηση πιστοποιητικού αναγνωρισμένου από το ΑΣΕΠ.

7. Coding Bootcamp για ταχύρρυθμη εκπαίδευση STEM ανέργων στον προγραμματισμό

Πρόκειται για ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα με στόχο την ταχύρρυθμη εκπαίδευση άνεργων αποφοίτων σχολών STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) στον τομέα του προγραμματισμού και της ανάπτυξης εφαρμογών, σύμφωνα με τις τελευταίες τεχνολογίες και ανάγκες της αγοράς εργασίας. Διοργανώθηκε από τη HePIS (Ελληνικό Δίκτυο Επαγγελματιών Πληροφορικής) και τη CEPIS (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Επαγγελματιών Ενώσεων Πληροφορικής), σε συνεργασία με το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το πρόγραμμα παρακολούθησαν 30 υποψήφιοι, οι οποίοι, με την επιτυχημένη ολοκλήρωση του ταχύρρυθμου προγράμματος (500 ώρες σε 14 εβδομάδες και δύο πρακτικά projects), εντάχθηκαν στην αγορά εργασίας

με άμεση πρόσληψη ως προγραμματιστές (full-stack developers σε Java ή σε C# / .NET). Οι υποψήφιοι ήταν άτομα με υπόβαθρο θετικών επιστημών (απόφοιτοι Πολυτεχνικών σχολών, καθώς και σχολών Φυσικής, Χημείας, Μαθηματικών, κ.λπ.) που αναζητούσαν εργασία. Σημειώνεται ότι οι εταιρείες που υποστήριξαν το πρόγραμμα είχαν δηλώσει μεγάλη δυσκολία στην εύρεση προγραμματιστών. Το πρόγραμμα αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως πρότυπο στη μαζική επανεκπαίδευση άνεργων πτυχιούχων.

8. Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα για άνεργους πτυχιούχους στο Mobile Design

Εξειδικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα που αφορούν στους άνεργους και την επανένταξή τους στην αγορά εργασίας με ενισχυμένες γνώσεις/δεξιότητες, θα πρέπει να έχουν την ενεργό συμμετοχή των κλαδικών φορέων, της τοπικής αυτοδιοίκησης, εξειδικευμένων εταιρειών και, βεβαίως, των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Ο συνδυασμός αυτών των διαφορετικών εταίρων είναι θετικός, γιατί εμπλέκει την τοπική κοινωνία, προσφέρει πλήρεις υποτροφίες στους εκπαιδευόμενους και, βεβαίως, δυνατότητα για εύρεση εργασίας. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το δωρεάν εκπαιδευτικό πρόγραμμα του ΚΕΚ/ΟΠΑ στη σχεδίαση καινοτόμων κινητών εφαρμογών/υπηρεσιών, που τρέχει τα τελευταία τέσσερα χρόνια και απευθύνεται σε άνεργους πτυχιούχους ΑΕΙ/ΤΕΙ. Οι εταίροι που εμπλέκονται είναι το Εργαστήριο ELTRUN, με την εξειδικευμένη τεχνολογία στο γνωστικό αντικείμενο, η Samsung, για την πλήρη χορηγία και την πρακτική στο θέμα, ο ΣΕΚΕΕ (Σύνδεσμος Εταιρειών Κινητών Εφαρμογών Ελλάδος), για τη σύνδεση με την αγορά εργασίας, και το INNOVATHENS του Δήμου Αθηναίων, για την προώθησή του στην τοπική κοινωνία.

Στρατηγική συνεργασία πανεπιστημίων με εταιρείες/οργανισμούς

9. Συνεργασίες σε θέματα ερευνών, εκπαίδευσης και συμβουλευτικών υπηρεσιών

Τα τελευταία χρόνια, υλοποιούνται στρατηγικές συνεργασίες μεταξύ ελληνικών ΑΕΙ και μεγάλων εταιρειών σε θέματα έρευνας, εκπαίδευσης και συμβουλευτικών υπηρεσιών. Είναι σαφές ότι τέτοιες συνεργασίες βελτιώνουν τη διασύνδεση των ΑΕΙ με την αγορά εργασίας. Μερικά παραδείγματα:

- ▶ Το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης με την Εθνική Τράπεζα για την επιχειρηματική αξιοποίηση της ακαδημαϊκής έρευνας, με την ΕΥΑΘ σε θέματα έρευνας και εκπαίδευσης, με την εταιρεία Κρι-Κρι για την εκπαίδευση παραγωγών του πρωτογενούς τομέα, κ.λπ.
- ▶ Το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο με την εταιρεία GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Επιχειρηματικής και Συμβουλευτικής στην Αγροτική Ανάπτυξη, με την Interamerican για εκπαίδευση ασφαλιστικών συμβούλων σχετικά με τις αγροτικές καλλιέργειες, με το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος για την υποστήριξη νέων ανέργων με την ένταξή τους στον αγροδιατροφικό τομέα, κ.λπ.
- ▶ Το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών με τον Όμιλο ΟΤΕ για τη δημιουργία κοινού εργαστηρίου για εκπαίδευση/έρευνα στις ψηφιακές τεχνολογίες, την Εθνική Τράπεζα για την υποστήριξη της νεανικής επιχειρηματικότητας, τον Όμιλο LIBRA για υποτροφίες στο MBA, και την MSD για υποτροφίες

στο iMBA, το Διεθνές Αεροδρόμιο Αθηνών για θέματα ανοικτής καινοτομίας, με το Κέντρο ACEin, κ.λπ.

- ▶ Το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο με τον όμιλο ΕΚΟ για τη διασφάλιση ποιότητας στα καύσιμα, το Αττικό Μέτρο για την παρακολούθηση της σεισμικής δραστηριότητας των σταθμών του μετρό, κ.λπ.
- ▶ Το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας με την Barilla για την καλλιέργεια του σκληρού σίτου στην Ελλάδα, την εταιρεία Coffee Island για τη μελέτη της ποιότητας διαφόρων ποικιλιών του καφέ και των αντίστοιχων ροφημάτων καφέ, κ.λπ.

10. Συνεργασίες στην υποστήριξη και οργάνωση Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων

Παράλληλα, υπάρχουν πολύ σοβαρές συνεργασίες στην οργάνωση μεταπτυχιακών προγραμμάτων. Για παράδειγμα, πρόσφατα υπεγράφη στρατηγική συνεργασία των Ελληνικών Πετρελαίων (ΕΛΠΕ) με το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στην Ενέργεια του Πανεπιστημίου Πειραιά και του αντίστοιχου στη Μηχανική Πετρελαίου του Πολυτεχνείου Κρήτης. Η συμβολή των ΕΛΠΕ στα εξειδικευμένα αυτά προγράμματα συνίσταται στη στήριξη 25 υποτροφιών και αποσκοπεί στη διεύρυνση της επιστημονικής συνεργασίας μεταξύ της εταιρείας και του επιστημονικού δυναμικού των ΑΕΙ, με συνέργειες σε όλους τους τομείς της στρατηγικής, του δικαίου και των οικονομικών της ενέργειας.

Πρακτική Άσκηση

Τα περισσότερα ελληνικά ΑΕΙ έχουν οργανωμένα προγράμματα Πρακτικής Άσκησης, στα οποία οι Δομές Απασχόλησης και Σταδιοδρομίας (ΔΑΣΤΑ) φέρνουν σε επαφή εταιρείες και ενδιαφερόμενους φοιτητές για να εργαστούν 3-6 μήνες σε ένα πραγματικό περιβάλλον. Οι πρωτοβουλίες αυτές δεν μπορούν, όμως, να γίνουν μαζικές, γιατί ακόμη και τώρα δεν υπάρχει ξεκάθαρο θεσμικό πλαίσιο. Στη συντριπτική πλειοψηφία, τα προγράμματα αυτά επιδοτούνται από το Υπουργείο Παιδείας και η διάρκειά τους είναι περιορισμένη. Στα ΤΕΙ, η Πρακτική Άσκηση αποτελεί θεσμοθετημένη υποχρεωτική διαδικασία των προγραμμάτων σπουδών.

11. Υποχρεωτική Πρακτική Άσκηση στο Τμήμα ΔΕΤ του ΟΠΑ

Στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, στην πλειοψηφία των πρακτικών ασκήσεων, η εταιρεία αναλαμβάνει πλήρως το κόστος. Με συστηματικό τρόπο, το Γραφείο Πρακτικής Άσκησης δίνει τη δυνατότητα σε εκατοντάδες φοιτητές από όλα τα Τμήματα να εργαστούν σε πραγματικό περιβάλλον σε εκατοντάδες οργανισμούς και επιχειρήσεις. Επίσης, το Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας (ΔΕΤ) είναι το μόνο τμήμα ελληνικού πανεπιστημίου που έχει θεσπίσει υποχρεωτική πρακτική άσκηση κατά το τελευταίο έτος φοίτησης (σε αντίθεση με τον προαιρετικό χαρακτήρα που έχει η πρακτική άσκηση σε άλλα πανεπιστημιακά τμήματα). Μέχρι σήμερα, έχουν συμμετάσχει στο πρόγραμμα Πρακτικής Άσκησης του Τμήματος ΔΕΤ περισσότερες από 500 εταιρείες και οργανισμοί, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι, κατά τα τελευταία χρόνια, το πρόγραμμα δεν επιδοτείται από το Υπουργείο Παιδείας και το κόστος της πρακτικής άσκησης καλύπτεται από τις ίδιες τις εταιρείες/οργανισμούς. Μέσα από το

πρόγραμμα Πρακτικής Άσκησης, προσλαμβάνεται άμεσα από τις εταιρείες το 25 με 30% των φοιτητών κάθε χρόνο, πριν ακόμη πάρουν το πτυχίο τους.

Διασύνδεση του επιχειρηματικού κόσμου με τα πανεπιστήμια

12. Γραφεία Διασύνδεσης και Ημέρες Καριέρας

Τα Γραφεία Διασύνδεσης αρκετών ελληνικών πανεπιστημίων (Αριστοτέλειο, Μακεδονίας, Πειραιά, ΟΠΑ, Διεθνές, κ.λπ.) οργανώνουν κάθε χρόνο τις Ημέρες Καριέρας, όπου οι τελειόφοιτοι φοιτητές και απόφοιτοι συμμετέχουν σε προγραμματισμένες συνεντεύξεις με εταιρείες που ενδιαφέρονται να προσλάβουν. Οι ενδιαφερόμενοι φοιτητές προετοιμάζονται από τα Γραφεία Διασύνδεσης για τη συγγραφή του βιογραφικού τους, τη διαδικασία των συνεντεύξεων, τις θέσεις εργασίας που θα πρέπει και μπορούν να στοχεύσουν, κ.λπ. Κάθε χρόνο, συμμετέχουν χιλιάδες φοιτητές και εκατοντάδες εταιρείες με πολύ θετικά αποτελέσματα στη διαδικασία εύρεσης εργασίας.

13. Πανόραμα Επιχειρηματικότητας και Business Days

Τα Business Days λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο του ετήσιου Πανοράματος Επιχειρηματικότητας και Σταδιοδρομίας, που οργανώνει ο καθηγητής Ιορδάνης Λαδόπουλος, μαζί με μια μεγάλη ομάδα εθελοντών φοιτητών, και το έχουν παρακολουθήσει δεκάδες χιλιάδες σπουδαστές. Πρόκειται για εκπαιδευτικές επισκέψεις φοιτητών και αποφοίτων διαφόρων πανεπιστημίων σε ελληνικές και πολυεθνικές επιχειρήσεις. Μέσα από αυτές τις μονοήμερες επισκέψεις, δίνεται η δυνατότητα στους συμμετέχοντες να μάθουν περισσότερα για τις επιχειρήσεις και για τον τρόπο που λειτουργούν και να δικτυωθούν τόσο με τα στελέχη, όσο και με άλλους συμμετέχοντες. pan-orama.org/BusinessDays/

14. Business Advisory Council του International MBA

Το Business Advisory Council (BAC) του International MBA (iMBA) του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών αποτελείται από ηγετικά στελέχη επιχειρήσεων και οργανισμών από διάφορους κλάδους της οικονομίας, που προσλαμβάνουν κατά κύριο λόγο αποφοίτους του iMBA. Τα μέλη του Συμβουλίου επιλέγονται από την Ακαδημαϊκή Επιτροπή με βάση τη διάκρισή τους στον τομέα δραστηριοποίησής τους, αλλά και τη δέσμευσή τους στην προαγωγή της εκπαίδευσης. Μέσα από τη συμμετοχή τους στο Συμβούλιο, τα μέλη μοιράζονται το όραμα, τις ιδέες και τις εμπειρίες τους και συνεισφέρουν στη διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών και στην κατάλληλη προετοιμασία των αποφοίτων. imba.aueb.gr/about-imba/business-advisory-council/

15. Θερμοκοιτίδες ενίσχυσης της νεανικής καινοτόμου επιχειρηματικότητας

Τα τελευταία χρόνια, επιχειρηματικοί και κοινωνικοί φορείς δημιούργησαν και λειτουργούν με επιτυχία πρωτοβουλίες ενίσχυσης της καινοτόμου επιχειρηματικότητας (δομές επιτάχυνσης, υπηρεσίες ανάπτυξης, κατάρτιση, μέντορες κ.λπ.), που προέρχεται κυρίως από νέους ανθρώπους της ακαδημαϊκής κοινότητας (φοιτητές, ερευνητές) και νέους επιχειρηματίες. Μεταξύ αυτών, περιλαμβάνονται το egg των Corallia και Eurobank, το ACEin του ΟΠΑ, η ΘΕΑ του

ΕΒΕΑ, το EkinisiLAB του ΣΕΒ και το Orange-Grove της Ολλανδικής Πρεσβείας.

Θερινά σχολεία σε σημαντικούς επιχειρηματικούς κλάδους/τομείς

Τα θερινά σχολεία που διοργανώνονται από ΑΕΙ δίνουν τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να παρακολουθήσουν σε περιορισμένο χρονικό διάστημα ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα σπουδών, με διαλέξεις από διακεκριμένους ακαδημαϊκούς από την Ελλάδα και το εξωτερικό, να ενημερωθούν για βέλτιστες πρακτικές που έχουν αναπτυχθεί στον κλάδο και να συμμετέχουν σε πρακτικά εργαστήρια επίλυσης πραγματικών προβλημάτων ή σχεδίασης νέων υπηρεσιών. Μερικές φορές, τα θερινά αυτά σχολεία έχουν διεθνή διάσταση, βοηθώντας τα ΑΕΙ στην προσπάθεια εξωστρέφειάς τους ή/και οργανώνονται σε συνεργασία με κλαδικούς επιχειρηματικούς φορείς. Τα Πανεπιστήμια Αιγαίου και Κρήτης δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στα θερινά σχολεία και έχουν συγκροτήσει στη Σύγκλητό τους ειδική επιτροπή για το συντονισμό και την ανάπτυξη του θεσμού αυτού. Μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα:

16. Πανεπιστημιακά Θερινά Σχολεία

- ▶ «Προσανατολισμός και ενημέρωση», που οργανώνει για πάνω από 50 χρόνια το Ερευνητικό Κέντρο Δημόκριτος, όπου πτυχιούχοι και τελειόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ ενημερώνονται για τις εξελίξεις στην επιστήμη και οργανώνεται πρακτική εξάσκηση σε εργαστήρια του Δημοκρίτου.
- ▶ «Νέες τεχνολογίες και δημιουργικότητα», που οργανώνει το Εργαστήριο προηγμένων μαθησιακών τεχνολογιών και δια βίου και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Πατρών.
- ▶ «Ψηφιακές τεχνολογίες και καινοτομία στην τουριστική επιχειρηματικότητα», που οργανώνει το Τμήμα Πληροφορικής του Ιονίου Πανεπιστημίου και το ΜSc Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του ΟΠΑ.
- ▶ «Αξιοπιστία και στατιστικός έλεγχος ποιότητας», που οργανώνει το Μαθηματικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αιγαίου, το Τμήμα Στατιστικής και Ασφαλιστικής του Πανεπιστημίου Πειραιά και το Ελληνικό Στατιστικό Ινστιτούτο.
- ▶ «Περιβαλλοντική δημοσιογραφία», που οργανώνουν το Τμήμα Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και το Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ του ΕΚΠΑ.
- ▶ «Σχεδιασμός Προϊόντων», που οργανώνει το Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος.

17. Διεθνή Πανεπιστημιακά Θερινά Σχολεία

- ▶ «Ναυτιλία, Μεταφορές και Διεθνές Εμπόριο», που οργανώνει το Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών του Πανεπιστημίου Αιγαίου με το Shanghai Maritime University.
- ▶ «Θερινές Υποτροφίες Ελληνικών Σπουδών», που οργανώνει τα τελευταία 30 χρόνια το Πανεπιστήμιο Αθηνών με έμφαση στην ελληνική γλώσσα, την ιστορία και τον πολιτισμό.
- ▶ «Επιχειρηματικότητα», που οργανώνει το Πανεπιστήμιο Θράκης σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Nottingham Trent.
- ▶ «Ανταγωνισμός και Ρύθμιση Αγορών», που οργανώνει για πάνω από 10 χρόνια το Τμήμα Οικονομικών του ΟΠΑ σε συνεργασία με ξένα ΑΕΙ.
- ▶ «Ελληνική γλώσσα, πολιτισμός και ΜΜΕ», που

οργανώνει το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων με την υποστήριξη του Κέντρου Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Harvard.

Ολοκληρωμένα προγράμματα επιχειρήσεων για εκπαίδευση και πρόσληψη νέων

18. Όμιλος TITAN

Ο Όμιλος TITAN υποστηρίζει μια σειρά δράσεων εκπαίδευσης και αύξησης της απασχολησιμότητας των νέων επί σειρά ετών, όπως:

- ▶ Πρακτική Άσκηση πριν και μετά το πτυχίο: Απευθύνεται σε φοιτητές, σπουδαστές και απόφοιτους ανώτατων και ανώτερων σχολών της Ελλάδας και του εξωτερικού. Έχει στόχο να τους δοθεί η δυνατότητα απόκτησης εργασιακής εμπειρίας μέσω της απασχόλησής τους για διάστημα ενός έως έξι μηνών στην εταιρεία, ανάλογα με το πρόγραμμα. Επιπλέον της συνεργασίας με ΑΕΙ/ΤΕΙ της χώρας, προγράμματα πρακτικής υλοποιούνται με το American College of Greece-Deree, το ReGeneration, το Πανεπιστήμιο Yale των ΗΠΑ, ενώ υπάρχει και πρόγραμμα Καλοκαιρινής Μαθητείας (Καλοκαιρινή Απασχόληση) για παιδιά εργαζομένων στον Όμιλο.
- ▶ Πρόγραμμα BEST: Διοργάνωση εκπαιδευτικών ημερίδων σε συνεργασία με τις οργανώσεις BEST από τις αντίστοιχες Πολυτεχνικές Σχολές του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου, του Πανεπιστημίου Πατρών και του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, γύρω από ένα ολοκληρωμένο κύκλο κατάρτισης σε θέματα υγείας και ασφάλειας στην εργασία και προσαρμογής περιβάλλοντος. Ο Όμιλος TITAN είναι η πρώτη ελληνική βιομηχανία που σχεδίασε και υλοποιεί τέτοιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, από το 2012, με την ενεργή εθελοντική ενασχόληση 45 στελεχών του ως εκπαιδευτών.
- ▶ Βήμα Μεταπτυχιακού Φοιτητή (Καμάρι και Νέα Ευκαρπία): Το «Βήμα του Μεταπτυχιακού Φοιτητή» είναι μια ετήσια εκδήλωση του Ομίλου TITAN, που υλοποιείται με στόχο την ανταλλαγή απόψεων ανάμεσα σε μεταπτυχιακούς φοιτητές και εκπροσώπους της επιχειρηματικής και ακαδημαϊκής κοινότητας και συμβάλλει στην ενημέρωση των αυριανών στελεχών της οικονομίας για τις συνθήκες που επικρατούν στην ελληνική και διεθνή αγορά. Το πρόγραμμα αυτό ξεκίνησε το 2002, στο πλαίσιο του εορτασμού των 100 χρόνων του Ομίλου.
- ▶ Πρόγραμμα Επαγγελματικού Προσανατολισμού: Με στόχο την καλύτερη προετοιμασία μαθητών Γυμνασίου και Λυκείου στη διερεύνηση επαγγελματικής κατεύθυνσης, ο Όμιλος TITAN υλοποιεί προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού από ειδικούς επιστήμονες για παιδιά εργαζομένων και νέους/νέες από τις τοπικές κοινότητες όπου δραστηριοποιείται ο Όμιλος.
- ▶ Future Leaders: Πρόγραμμα για απόφοιτους και μεταπτυχιακούς φοιτητές, με στόχο να προετοιμαστούν για τις προκλήσεις της εποχής, να ενταχθούν με επιτυχία στην αγορά εργασίας και να αναπτύξουν ηγετικές ικανότητες. Οι νέοι καθοδηγούνται από στελέχη εταιρειών και ετοιμάζουν προτάσεις-πλάνα οργάνωσης και λειτουργίας ΜΚΟ.

titan-cement.com

19. Real-Time Graduates για αποφοίτους ναυτιλιακών σχολών

Το πρόγραμμα Real Time Graduates είναι μία

πρωτοβουλία μη-κερδοσκοπικού χαρακτήρα, η οποία συνδέει τους απόφοιτους ναυτιλιακών σχολών και άλλων κλάδων της ναυτιλίας, με το ελληνικό ναυτιλιακό cluster. Είναι εμπνευσμένη από το πρόγραμμα Πρακτικής Άσκησης, το οποίο λειτουργεί στη Laskaridis Shipping Co. Ltd. εδώ και πολλά χρόνια. Με το Real Time Graduates συνεργάζονται εταιρείες από όλους τους κλάδους της ναυτιλίας, όπως διαχειρίστριες εταιρείες, μεσίτες, ναυλομεσιτικά γραφεία, νηογνώμονες, νομικά και τεχνικά γραφεία. Στόχος του προγράμματος είναι να παρέχει εκπαιδευτικές τοποθετήσεις, καθώς είναι πολύτιμη ευκαιρία για έναν πτυχιούχο να κάνει τα πρώτα του βήματα στο χώρο της ναυτιλίας. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα που επιτρέπει στους απόφοιτους να αποκτήσουν εμπειρία στο εργασιακό περιβάλλον μιας ναυτιλιακής επιχείρησης. Οι απόφοιτοι που έχουν πτυχίο ναυτιλιακών σπουδών ή πτυχίο σε τομείς που συνδέονται άμεσα με το χώρο της ναυτιλίας, δε διαθέτουν καμία επαγγελματική εμπειρία στον τομέα και είναι μέχρι 30 ετών, μπορούν να συμμετέχουν στο πρόγραμμα, χωρίς καμία οικονομική επιβάρυνση. investinthefuture.gr

20. HotelBrain: The Braining Centre

Το Braining Centre δημιουργήθηκε από μία νέα, καινοτόμο εταιρεία στο χώρο του τουρισμού, τη HotelBrain. Αποτελεί ένα νέο πρότυπο Κέντρο Πρακτικής και Βιωματικής Κατάρτισης, το οποίο απευθύνεται σε:

- ▶ Όλους τους δυναμικούς και φιλόδοξους ανθρώπους που επιθυμούν να μπουν στην αγορά εργασίας των συνεργαζόμενων με τη HotelBrain ξενοδοχείων
- ▶ Απόφοιτους ανωτέρων ή ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων
- ▶ Στελέχη της τουριστικής και ξενοδοχειακής βιομηχανίας
- ▶ Ιδιοκτήτες ή γενικούς διευθυντές ξενοδοχείων
- ▶ Εκπαιδευόμενους (trainees) σχολών δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης

hotelbrain.com

21. Greek Tourism Online

Η πρωτοβουλία "Grow Greek Tourism Online" της Google στοχεύει στον κλάδο του τουρισμού. Αφορά στη διοργάνωση δωρεάν σεμιναρίων ψηφιακού μάρκετινγκ στον κλάδο του τουρισμού σε ανώτερα/ ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, με στόχο την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μελλοντικών επαγγελματιών του κλάδου. Έχουν ήδη οργανωθεί πάνω από 20 εκπαιδευτικά σεμινάρια σε όλη τη χώρα, τα οποία έχουν παρακολουθήσει περισσότεροι από 3.000 φοιτητές. Η δράση ξεκίνησε το 2014 και στην πρώτη φάση εκπαιδεύτηκαν χιλιάδες επαγγελματίες τουρισμού στην Ελλάδα μέσω ομαδικών σεμιναρίων, εξατομικευμένων σεμιναρίων, αλλά και διαδικτυακά. Η πρωτοβουλία υλοποιείται υπό την αιγίδα της Γενικής Γραμματείας Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς του Υπουργείου Παιδείας, του Υπουργείου Τουρισμού, του ΕΟΤ και του ΣΕΤΕ.

learndigital.withgoogle.com/greektourism

Φοιτητικοί Σύλλογοι και φοιτητικοί διαγωνισμοί

22. Φοιτητικός Σύλλογος AIESEC

Η AIESEC είναι ο μεγαλύτερος ανεξάρτητος δια- πανεπιστημιακός οργανισμός στον κόσμο, με στόχο

την ανάπτυξη ηγετικών χαρακτηριστικών στους νέους μέσω προγραμμάτων Πρακτικής Άσκησης και εθελοντικής εργασίας σε κοινωφελείς οργανισμούς. Δραστηριοποιείται σε 126 χώρες και το ελληνικό παράρτημα ιδρύθηκε το 1956 στο ΟΠΑ. Στα 60 χρόνια λειτουργίας του και επεκτεινόμενο σε εννέα συνολικά ΑΕΙ της χώρας (μεταξύ άλλων, ΕΚΠΑ, Πειραιά, Αριστοτέλειο, Μακεδονίας, Αιγαίου, Ιωαννίνων, κ.λπ.) έχει προσφέρει περισσότερες από 12.000 θέσεις πρακτικής, έχει εκπαιδέσει περισσότερους από 18.000 νέους και έχει αναπτύξει συνεργασίες με πάνω από 6.000 συνεργάτες από τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. aiesec.gr

23. Φοιτητικοί Σύλλογοι με έμφαση στο επιχειρείν: ThinkBiz, Mindspace, UniqueMinds

Το ThinkBiz είναι ο πρώτος Φοιτητικός Σύλλογος Επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, με βάση το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Στόχος του είναι να προωθήσει την επιχειρηματικότητα και τη δημιουργική σκέψη μέσα στα πανεπιστήμια. Συμμετέχει και στηρίζει διάφορες πρωτοβουλίες για την επιχειρηματικότητα, ενώ, επίσης, διοργανώνει και πολλά workshops, καθώς και τον καινοτόμο διαγωνισμό CruiseInn.

thinkbiz.gr

Το MindSpace είναι φοιτητικός σύλλογος, με βάση το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Έχει ως στόχο να βοηθήσει τους φοιτητές να αποκτήσουν τις απαραίτητες ικανότητες για να αναπτύξουν τις δικές τους επιχειρηματικές ιδέες.

mindspace.gr

Το UniqueMinds είναι ένας νεοϊδρυθείς φοιτητικός οργανισμός, που επιδιώκει να βοηθήσει μαθητές Λυκείου να έρθουν σε επαφή με φοιτητές, οι οποίοι θα τους συμβουλεύουν και θα τους βοηθούν να εξοικειωθούν με το αντικείμενο σπουδών τους, ώστε να προβούν σε μια πιο συνειδητή επιλογή στον επαγγελματικό τους προσανατολισμό.

uniqueminds.gr

24. Διαγωνισμός Εφαρμοσμένης Έρευνας και Καινοτομίας

Ο ΣΕΒ και η Eurobank οργανώνουν από το 2010 τον διαγωνισμό «Η Ελλάδα Καινοτομεί», με στόχο την ενθάρρυνση της εφαρμοσμένης έρευνας και παραγωγής καινοτομίας από τα ΑΕΙ, τα Ερευνητικά Κέντρα και τον ιδιωτικό τομέα. Επιπλέον, στοχεύει στην ανάπτυξη συνεργασιών ανάμεσα στην ερευνητική κοινότητα, το χρηματοπιστωτικό κλάδο και τις ελληνικές επιχειρήσεις, για την αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων και την εξωστρεφή προώθησή τους.

25. Φοιτητικός Διαγωνισμός Ennovation

Το Ennovation είναι Διεθνής Φοιτητικός Διαγωνισμός Ψηφιακής Καινοτομίας και Νέας Επιχειρηματικότητας, που διοργανώνεται εδώ και δέκα χρόνια από το Εργαστήριο Ηλεκτρονικού Επιχειρείν (ELTRUN) του ΟΠΑ. Στόχος του διαγωνισμού είναι να αναδειχθεί η νεανική καινοτομία και επιχειρηματικότητα στους ψηφιακούς χώρους του διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών. Διοργανώνεται σε εθελοντική βάση, με τη συνεργασία 18 ΑΕΙ/ΤΕΙ από την Ελλάδα και την Κύπρο, με την υποστήριξη 20 μελών Διδακτικού

Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ), του ΣΕΠΕ (Σύνδεσμος Εταιρειών Πληροφορικής και Επικοινωνιών) και 50 εμπειρογνομώνων. Στο διαγωνισμό συμμετέχουν περίπου 300 φοιτητές κάθε χρόνο, σε 100 ομάδες από 40 πανεπιστήμια. Οι ομάδες που διακρίνονται υποστηρίζονται από τις εταιρείες/χορηγούς και το Κέντρο Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας (ACEin) του ΟΠΑ για την περαιτέρω ανάπτυξη των καινοτόμων ψηφιακών προϊόντων/υπηρεσιών τους. ennovation.eu

26. Φοιτητικός Διαγωνισμός ECOTROPHELIA

Ο Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών Τροφίμων (ΣΕΒΤ) διοργανώνει εδώ και επτά χρόνια το φοιτητικό διαγωνισμό ECOTROPHELIA για τη δημιουργία νέων οικολογικών-καινοτόμων προϊόντων διατροφής. Σκοπός του διαγωνισμού είναι, αφενός, να στηρίζει νέους Έλληνες φοιτητές που ασχολούνται με την επιστήμη των τροφίμων και, αφετέρου, να αποτελέσει ένα φυτώριο καινοτόμων ιδεών για τη βιομηχανία τροφίμων. Στο διαγωνισμό συμμετέχουν ενεργά όλα τα πανεπιστημιακά τμήματα στην Ελλάδα που αφορούν στον κλάδο της αγροδιατροφής. sevt.gr

27. Διαγωνισμός Καινοτομίας και Τεχνολογίας της Εθνικής Τράπεζας

Η Εθνική Τράπεζα διοργανώνει εδώ και επτά χρόνια το Διαγωνισμό Καινοτομίας και Τεχνολογίας, με στόχο να αναδείξει και να επιβραβεύσει πρωτότυπες ιδέες βασισμένες στις νέες τεχνολογίες και να προωθήσει την καινοτομία στην Ελλάδα. Απευθύνεται σε φοιτητές, ερευνητές και νέους επιχειρηματίες και υποστηρίζεται από οκτώ ΑΕΙ: ΕΚΠΑ, ΕΜΠ, ΟΠΑ, Αριστοτέλειο, Πειραιά, Πάτρας, Κρήτης και Μακεδονίας. Πέρα από τη διαγωνιστική διαδικασία, έμφαση δίνεται στην υποστήριξη της υλοποίησης επιλεγμένων προτάσεων που διακρίνονται στο πλαίσιο του προγράμματος NBG Business Seeds.

nbg.gr/el/nbgseeds

Επιχειρηματικότητα και Διοίκηση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

28. ΣΕΝ (Σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων)

Το Σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων ΣΕΝ/JA Greece υλοποιεί προγράμματα Επιχειρηματικότητας και βασικών αρχών της Οικονομικής Επιστήμης που απευθύνονται σε μαθητές σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η συνεργασία μπορεί να λάβει το χαρακτήρα συμπληρωματικής δραστηριότητας, στο πλαίσιο εφαρμογής του θεσμού του ΣΕΠ, καθώς και διαφόρων μαθημάτων. Μέσα από όλα τα προγράμματα, οι μαθητές συμμετέχουν σε ασκήσεις και παιχνίδια που τους βοηθούν να αναπτύξουν προσωπικές δεξιότητες, όπως επίλυση προβλημάτων, ομαδική εργασία, κριτική σκέψη, ανάληψη ρόλων, ικανότητα επικοινωνίας και διαχείριση χρόνου, ενώ, παράλληλα, ανακαλύπτουν τα ενδιαφέροντά τους και τα διάφορα επαγγέλματα που ταιριάζουν στην προσωπικότητά τους. Στα οκτώ διαφορετικά προγράμματα του ΣΕΝ συμμετέχουν κάθε χρόνο πάνω από 8.000 μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου, με την υποστήριξη εκατοντάδων εθελοντών που είναι έμπειρα στελέχη επιχειρήσεων. senja.gr

29. Καλοκαιρινά Σχολεία Εξοικείωσης με Επιστήμες και Επαγγέλματα

Αρκετά ιδιωτικά εκπαιδευτήρια οργανώνουν κάθε χρόνο εξειδικευμένα καλοκαιρινά σχολεία για μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που, μέσα από βιωματικές εκπαιδευτικές διαδικασίες, προσπαθούν να φέρουν τους μαθητές πιο κοντά στον κόσμο των επιστημών και να τους εξοικειώσουν με πιθανά επαγγέλματα. Για παράδειγμα, τα καλοκαιρινά "Arts and Science days" των εκπαιδευτηρίων Μαντουλίδη, το καλοκαιρινό σχολείο του Κέντρου Πληροφορικής του Κολλεγίου Αθηνών-Ψυχικού, το Summer Camp των Εκπαιδευτηρίων Δούκα, κ.λπ.

30. Θερινό Σχολείο Νεανικής Επιχειρηματικότητας (YES)

Το Θερινό Σχολείο Νεανικής Επιχειρηματικότητας (YES program) διοργανώνεται εδώ και οκτώ χρόνια από το Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας (ΔΕΤ) του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών και απευθύνεται σε μαθητές Λυκείου, με στόχο να τους μυήσει στην επιχειρηματικότητα και το χώρο των επιχειρήσεων. Το πρόγραμμα παρακολουθούν με υποτροφία μαθητές που έχουν ολοκληρώσει τη φοίτησή τους σε μία από τις τρεις τάξεις του Λυκείου. Σε διάρκεια δύο εβδομάδων (τέλος Ιουνίου - αρχές Ιουλίου), οι μαθητές και οι μαθήτριες παρακολουθούν διαλέξεις από καθηγητές και εξωτερικούς ομιλητές από τον επιχειρηματικό κόσμο, σε έννοιες όπως η οργάνωση επιχειρήσεων, η ηγεσία, το μάρκετινγκ, η χρηματοοικονομική διοίκηση, η καινοτομία, η στρατηγική, η διοίκηση ανθρωπίνων πόρων, κ.ά. Επίσης, συμμετέχουν σε ανάλυση επιχειρηματικών περιπτώσεων (case studies) και πραγματοποιούν επίσκεψη, σε μικρές ομάδες ατόμων, σε εταιρείες και φορείς επιχειρηματικότητας διαφόρων κλάδων, όπου αλληλεπιδρούν με στελέχη ή τους ιδρυτές, και βλέπουν πώς λειτουργεί μια επιχείρηση σε πραγματικές συνθήκες. Παράλληλα, σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος, δουλεύοντας σε ομάδες, επεξεργάζονται καθημερινά τη δική τους επιχειρηματική ιδέα. Μέχρι σήμερα, έχουν παρακολουθήσει το πρόγραμμα 375 μαθητές από 185 σχολεία από όλη την Ελλάδα (33% εκτός Αττικής). yes.aueb.gr

Είναι αυτονόητο ότι η καταγραφή αυτή είναι ενδεικτική και, σε καμία περίπτωση, δεν καλύπτει το σύνολο των βέλτιστων πρακτικών που υλοποιούνται στην Ελλάδα σήμερα. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι κοινό χαρακτηριστικό των περισσότερων από αυτές τις δράσεις, είναι η απουσία προβολής και δημοσιότητας. Το πλήθος και η ποιότητα των βέλτιστων αυτών πρακτικών, μας επιτρέπει να αισιοδοξούμε ότι δημιουργούνται σταδιακά οι προϋποθέσεις για την αναστροφή της καθοδικής πορείας της οικονομίας. Δε μας επιτρέπει, όμως, να εφησυχάζουμε. Με βάση τις διαπιστώσεις της μελέτης αυτής, είναι σαφές ότι αποτελεί επιτακτική ανάγκη η συνεργασία και η ανάληψη κοινών δράσεων από την Πολιτεία, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και την επιχειρηματική κοινότητα, με στόχο τη μετάβαση σε ένα νέο αναπτυξιακό μοντέλο, που θα βασίζεται στην εξωστρέφεια και την καινοτομία και θα αξιοποιεί πλήρως το πολύτιμο ανθρώπινο δυναμικό.

Μεθοδολογία

Η συγκεκριμένη έρευνα βασίστηκε σε συλλογή και επεξεργασία δευτερογενών δεδομένων, διεξαγωγή συνεντεύξεων με επιχειρηματίες και υψηλόβαθμα στελέχη, καθώς και διεξαγωγή ομάδων εστίασης (focus groups) με συμμετοχή φοιτητών. Στα ακόλουθα, γίνεται σύντομη περιγραφή της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε σε κάθε στάδιο.

Συλλογή και επεξεργασία δεδομένων

Η μελέτη εστίασε, κυρίως, σε δεδομένα σχετικά με την απασχόληση εργατικού δυναμικού και την κατανομή σπουδαστών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ο μεγαλύτερος όγκος δεδομένων συλλέχτηκε από την Ελληνική Στατιστική Αρχή. Τα δεδομένα αναφορικά με την εκπαίδευση προήλθαν, επίσης, από ανακοινώσεις του Υπουργείου Παιδείας, αλλά και από ιστοσελίδες σχετικές με την εκπαίδευση (eduguide.gr και esos.gr).

Δεδομένα έρευνας εργατικού δυναμικού: Τα δεδομένα που συλλέχτηκαν από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. αφορούσαν στα δεδομένα απασχόλησης ανά κλάδο και υποκλάδο για το τρίτο τρίμηνο του 2008 και το αντίστοιχο του 2016. Με βάση αυτά, υπολογίστηκε η διαφορά στον αριθμό των απασχολούμενων μεταξύ των δύο τριμήνων, καθώς και το ποσοστό μεταβολής της απασχόλησης και το ποσοστό των εργαζομένων που απασχολήθηκαν το 2016 ανά κλάδο. Για τη σύγκριση επιλέχθηκε το τρίτο τρίμηνο του 2016, καθώς, κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας, ήταν το τελευταίο τρίμηνο που ήταν διαθέσιμο από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. Η σύγκριση γίνεται με το 2008, γιατί τοποθετείται χρονικά στα πρόθυρα της ύφεσης και επιλέγεται το τρίτο τρίμηνο για να μην υπάρχει η επίδραση της εποχικότητας.

Δεδομένα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: Τα δεδομένα που προήλθαν από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. συμπληρώθηκαν με δεδομένα από ανακοινώσεις του Υπουργείου Παιδείας. Υπολογίστηκαν οι διαφορές στους εισακτέους σε ΑΕΙ και ΤΕΙ για τα ακαδημαϊκά έτη 2008/09, 2012/13 και 2015/16. Το ακαδημαϊκό έτος 2008/09 επιλέχτηκε, καθώς είναι το έτος όπου η οικονομία βρίσκεται λίγο πριν την κρίση. Το ακαδημαϊκό έτος 2012/13 επιλέχτηκε, καθώς οι εισακτέοι αυτού του έτους πρόκειται να αποφοιτήσουν -πιθανά- φέτος από τα ελληνικά πανεπιστήμια. Τέλος, έγινε και ομαδοποίηση των δημοσίων προγραμμάτων που προσφέρονται ανά τομέα σπουδών.

Διεξαγωγή συνεντεύξεων

Στο πλαίσιο της μελέτης έγιναν συνεντεύξεις με υψηλόβαθμα στελέχη ή ιδιοκτήτες επιχειρήσεων από διάφορους κλάδους. Η επιλογή έγινε έτσι, ώστε να εκπροσωπηθούν επιχειρήσεις διαφόρων μεγεθών από ένα εύρος κλάδων. Η συνέντευξη έγινε με βάση οδηγό ερωτήσεων και κάλυπτε τα ακόλουθα θέματα:

- ▶ Προβλήματα που τυχόν αντιμετωπίζει σήμερα η επιχείρηση στο να βρει στελέχη.
- ▶ Τι είδους στελέχη αναζητά η επιχείρηση και για ποιες

ειδικότητες αντιμετωπίζει μεγαλύτερο πρόβλημα;

- ▶ Τι δεξιότητες αναζητά στους υποψηφίους και ποιες δεξιότητες θεωρεί ότι βρίσκονται σε μεγάλη έλλειψη;
- ▶ Τι θέματα αντιμετωπίζει η επιχείρηση όταν προσλαμβάνει νέους που προέρχονται κατευθείαν από ανώτερες/ανώτατες σπουδές και πώς τους βοηθά να προσαρμοστούν στο εργασιακό περιβάλλον;
- ▶ Τι τύπου στελέχη έχει μεγαλύτερη ανάγκη συνολικά ο κλάδος στον οποίο δραστηριοποιείται η επιχείρηση;
- ▶ Σε ποιο βαθμό θα μπορούσε η επανειδίκευση (είτε νέων αποφοίτων ΑΕΙ/ΤΕΙ, είτε εργαζομένων της εταιρείας) να αντιμετωπίσει το πρόβλημα έλλειψης στελεχών σε συγκεκριμένους τομείς;

Διεξαγωγή ομάδων εστίασης

Τέλος, η μελέτη περιλάμβανε συζήτηση με φοιτητές στο πλαίσιο ομάδας εστίασης (focus group). Οι συμμετέχοντες ήταν φοιτητές από διάφορα έτη σπουδών και από τα δύο φύλα. Επιλέχθηκαν φοιτητές που είχαν ξεχωρίσει για πρωτοβουλίες που είχαν αναλάβει στο πλαίσιο των σπουδών τους ή για τη συμμετοχή τους σε δράσεις του πανεπιστημίου. Η συζήτηση αφορούσε στο χάσμα ανάμεσα στην εκπαίδευση και την αγορά εργασίας και στη διασύνδεση των επιχειρήσεων με τους νέους. Συζητήθηκαν προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι σήμερα σε σχέση με την πληροφόρηση που έχουν για την αγορά εργασίας, το πώς αντιλαμβάνονται τις νέες τάσεις και ευκαιρίες, καθώς και τις μελλοντικές ανάγκες σε γνώσεις και δεξιότητες που μπορεί να τους κάνουν πιο ανταγωνιστικούς. Τέλος, στο πλαίσιο της ομάδας εστίασης διατυπώθηκαν προτάσεις για το πώς μπορούν να έρθουν περισσότερο σε επαφή με την αγορά εργασίας για να καταλάβουν τις ανάγκες εξειδίκευσης που υπάρχουν και γενικότερα πώς μπορεί να γίνει καλύτερη σύνδεση των επιχειρήσεων με τους νέους.

Βέλτιστες Πρακτικές

Τα δεδομένα για τις βέλτιστες πρακτικές προήλθαν από τις σχετικές ανακοινώσεις των εμπλεκόμενων φορέων (εκπαιδευτικά ιδρύματα, συλλογικοί φορείς, εταιρείες/οργανισμοί), αλλά και από τις σχετικές ιστοσελίδες.

Ερευνητική ομάδα:

Γεώργιος Δουκίδης

Καθηγητής, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Κατερίνα Πραματάρη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τερέζα Σίμου

Ερευνήτρια, εργαστήριο ELTRUN

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την εταιρεία Procter & Gamble για την ευγενική προσφορά των υποδομών του Κέντρου Έρευνας «In Touch», όπου έγινε η διεξαγωγή ποιοτικής έρευνας με συμμετοχή φοιτητών του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

EY

EY | Assurance | Tax | Transactions | Advisory

Η EY κατέχει ηγετική θέση παγκοσμίως στον χώρο των ελεγκτικών, φορολογικών, χρηματοοικονομικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών. Η βαθιά γνώση και η ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχουμε συμβάλλουν στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης στις κεφαλαιαγορές και τις οικονομίες σε ολόκληρο τον κόσμο. Δημιουργούμε ηγετικά στελέχη που συνεργάζονται για να τηρήσουν τις υποσχέσεις μας προς όλους τους εταίρους μας. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλουμε σημαντικά στη δημιουργία ενός καλύτερου κόσμου για τους ανθρώπους μας, για τους πελάτες μας και για τις κοινωνίες μας.

Το λογότυπο EY αναφέρεται στον παγκόσμιο οργανισμό, και μπορεί να αναφέρεται σε μία ή περισσότερες, από τις εταιρείες μέλη της Ernst & Young Global Limited, καθεμία από τις οποίες αποτελεί ξεχωριστή νομική οντότητα.

Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΟΠΑ) είναι μεταξύ των πρωτοπόρων πανεπιστημίων στην Ευρώπη στην εκπαίδευση, έρευνα και ενίσχυση της νεανικής επιχειρηματικότητας. Για το ΟΠΑ, η στήριξη της επιχειρηματικότητας είναι αναπόσπαστο κομμάτι της στρατηγικής του, στο πλαίσιο επίτευξης αριστείας σε όλα τα επίπεδα και δημιουργίας ενός σύγχρονου πανεπιστημιακού περιβάλλοντος που είναι διασυνδεδεμένο με την κοινωνία και συμβάλλει στην ανάπτυξη. Το Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας (Athens Center for Entrepreneurship and Innovation - ACEin - acein.aueb.gr) του ΟΠΑ αποτελεί τη θερμοκοιτίδα (Incubator) του Πανεπιστημίου, με στόχο την υποστήριξη νέων επιχειρηματικών σχημάτων και ερευνητικών ομάδων στην ανάπτυξη και υλοποίηση των καινοτόμων επιχειρηματικών τους ιδεών. Μεταξύ άλλων, παρέχει υπηρεσίες φιλοξενίας, εκπαίδευσης, υποστήριξης, δικτύωσης και υποστηρίζει διάφορες δράσεις στήριξης της επιχειρηματικότητας του ΟΠΑ, όπως ο φοιτητικός διαγωνισμός ennovation.eu, το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα euxcel.eu, το πρόγραμμα καινοτομίας idea.aueb.gr, κ.λπ.

Endeavor Greece

Η Endeavor είναι ένας διεθνής μη κερδοσκοπικός οργανισμός στήριξης της επιχειρηματικότητας. Μέσω των γραφείων της σε 27 χώρες, εντοπίζει τους καλύτερους επιχειρηματίες που ηγούνται καινοτόμων εταιρειών με υψηλό ρυθμό ανάπτυξης σε διάφορους τομείς και τους βοηθάει να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους μέσω ενός ασυναγώνιστου δικτύου κορυφαίων επαγγελματιών και επενδυτών. Τους προσφέρει στρατηγική καθοδήγηση, δικτύωση, πρόσβαση σε αγορές και επαφή με επενδυτές. Οι επιλεγμένοι επιχειρηματίες, με τη στήριξη της Endeavor, εξασφαλίζουν νέες θέσεις εργασίας, συνεισφέρουν στην οικονομική ανάπτυξη και λειτουργούν ως πρότυπα. Από το 1997, οι 1.500+ επιλεγμένοι επιχειρηματίες παγκοσμίως έχουν δημιουργήσει 650.000 θέσεις εργασίας και κατέγραψαν \$10 δισ. έσοδα το 2016. Η Endeavor Greece ιδρύθηκε το Σεπτέμβριο του 2012.

Επικοινωνία:

EY

Ευάγγελος-Μάξιμος Σκοπελίτης, Ph.D.
Διευθυντής Marketing και Επικοινωνίας
Χειμάρρας 8B, 151 25, Μαρούσι

T 210 2886 419

E evangelos-maximos.scopelitis@gr.ey.com

www.ey.com

 @EY_Greece

 EY

Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Κατερίνα Πραματάρη
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Athens Center for Entrepreneurship and Innovation
Κεφαλληνίας 46, 112 52, Αθήνα

T 210 8203 829

E k.pramatari@aueb.gr, acein@aueb.gr

www.aueb.gr | acein.aueb.gr

 @ACEinAUEB

 ACEin.aueb.gr

Endeavor Greece

Άννα Ζηλάκου
Communications and Partnerships Manager
Κουμπάρη 6, 106 74, Αθήνα

T 210 7400 080

E anna.zilakou@endeavor.org

www.endeavor.org.gr

 @endeavorgr

 Endeavor Greece

 Endeavor Greece